

MAGYAR NEMZETI HELYNÉVTÁR FÜZETEK

Porczió Veronika

FOLYÁS
HELYNEVEI

FOLYÁS

Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

PORCZIÓ VERONIKA

Folyás helynevei

Történeti háttér

Folyás tájféldrajzilag részben a Hortobágyon, részben a Közép-tiszai ártérhez tartozó Borsodi-ártérén terül el. A mai település területe évszázadokon át Polgár külterületéhez tartozott. A középkor végétől a hajdútelepítésig az egri káptalan birtoka volt, majd 1608 után a szentmargitai határral együtt a polgári hajdúk használatába került. Egy 1692. évi dokumentumban a Polgár mezővároshoz tartozó folyási töltést (*agger*) és hidat (*pons*) említik. Az egri káptalan 1718-ban évszázados pereskedés után újra megszerezte a területet, és majorsági központot hozott itt létre, ahol főleg állattenyésztéssel és halászáttal foglalkoztak, a mezőgazdasági termelés elenyésző volt. A Folyás folyóvíz (*fluvi*) feletti rossz állapotú fahíd helyett 1752-ben újat emeltek, amire azért volt szükség, mert a bővizű Folyás érnek nem volt partja, mocsaras volt, így az áruszállítás biztosítását ezen keresztül lehetett megoldani. A káptalan a folyási majorságban a 18. század végétől korcsmát is üzemeltetett. A 19. századtól a majorsági gazdálkodást kiterjesztették. Ehhez nagyban hozzájárult a Tisza szabályozása, mivel ennek következtében a nagy területű árterek kiszáradtak, és jelentős szikes pusztásodás kezdődött. A lakosság száma 1873-ban 360 fő volt. Folyáson a káptalan 1869-ben népiskolát építtetett. Az 1891-ben átadott Ohat-Pusztakócs–Polgár vasútvonalon Folyás-pusztán is megállót létesítettek. A római katolikus templom alapkövét 1892-ben rakták le. A templomot az alföldi páncélos csata során

a németek aláaknázták, és 1944. november 1-jén felrobbantották.

Folyás 1992. július 1-jéig Polgár nagyközség külterületi lakott helye volt, annak sorsában osztozott, ekkor a köztársasági elnök határozata értelmében önálló község lett.

Folyás község ma a Hajdúnánási járáshoz tartozik. Területe 2023-ban 5394 hektár, lakóinak száma 252 fő volt.

Irodalom:

MAGYAR SÁNDOR, *Úton... Folyás felé*. Folyás, 2019.

MÓNUS IMRE, Folyás története. *A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve* 27 (2000), 263–293.

KOVACSICS JÓZSEF szerk., *Magyarország történeti statisztikai helységnévtára 11. Hajdú-Bihar megye*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1997.

SZÁLKAI TAMÁS

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Porczió Veronika 2024-ben. Adatközlők voltak: Csirmaz János (75 éves), Derecskei János (78), Lente Marcell (50), Lőrincz József (72), Lukács Balázs (72), Magyar Sándor (55), Vigh János (87).

Élőnyelvi gyűjtést végzett Tóth Katalin, Terge Lajos, Szabó Vera és Tarjányi Judit 1970-ben. Adatközlők voltak: Kocsis János (86 éves), Lőrincz Gyula (40), Pankó János (75), Szakácsi Gábor (80), Tanyi János (85).

Élőnyelvi gyűjtést végzett Terge Lajos 1968-ban. Adatközlők voltak: Kocsis János (84 éves), Kocsis József (36), Mályi József (61), Pankó János (73), Szakácsi Gábor (78), Tanyi János (83).

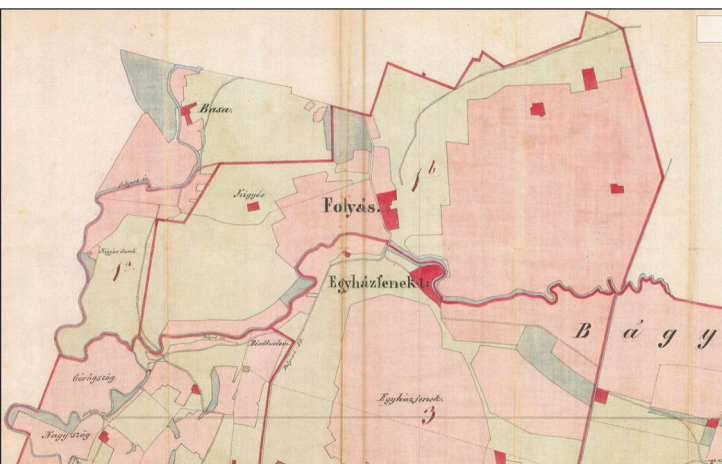
Élőnyelvi gyűjtést végzett Tarjányi Judit 1966–67-ben. Adatközlők voltak: Csuha Balázsné (30 éves), Kerékgyártó Lukácsné (31), Kovács Mihályné (54), Laki Ferencné (71), Laki Mária (39).

Élőnyelvi gyűjtést végzett Pete Gizella 1965-ben. Adatközlők voltak: Aranyosi Imréné Kovács Julianna (64), Bakos József (62), Czinege Pál (63), Czinege Pálné Baji Magdolna (59), Dudás Jánosné Csőke Mária (56), Drencsik Jánosné (60), Nyircsák Ferenc (37), özv. Radics Jánosné Papp Juliánna (86), Rádó József (66), Rádó Józsefné Kovács Juliánna (68), Raduly Balázs (52), Raduly Balázsné Gulyás Margit (49). Élőnyelvi gyűjtést végzett Görömbei Andor 1965-ben. Adatközlő volt id. Görömbei Albert (86 éves).

Helynévtár

Folyás 1. 2024: *Fojás, Fojáson, fojási ~ Fojástanya* | *Fojás a második világháború előttig csak mint birtokközpont létezett, nem igazán voltak uccák és uccanevek. Asztám mikor kiérték a házhejeket, és betelepültek az emberek, akkor viszont az akkori kor elvárásának megfelelő uccaneveket kapták a falu uccái, és akkor volt Karikás Frigyesztől Zalka Mátéjig, Felszabadulásig, Vöröshaccseregig bezárólag minden, és kétezer-tizennégyben talán, amikor jött a módosítás az uccanevek elnevezésével kapcsolatban, akkor váltostattuk meg mi is az új nevekre.* | *Fojás is tanyaközpont vót annó vamikor.* | *Az Örvény-szög bontásából épült ki Fojás.* 2019: *Folyás, Folyás-tanya*, 2007: *Folyás*, 2002: *Folyás*, 1997: *Folyás*, 1993: *Folyás*, 1985: *Folyás*, 1981: *Folyás*, 1974: *Folyás*, 1973: *Folyás*, 1968: *Folyás* | *Polgár tanyája mind a mai napig Folyás.* 1967: *Folyás*, 1967: *Folyás* | *Lakott terület amely elég alacsony fekvésű és sáros terület. Sokszor csak úgy ömlik ott a víz.* 1956: *Folyás*, 1956: *Folyás*, 1946/1947: *Folyás*, 1944: *Folyás*, 1941: *Folyás*, 1940: *Folyás*, 1938: *Folyás*, 1937: *Folyás*, 1932: *Folyás-tanya*, 1930:

Folyás, 1926: *Folyás*, 1916: *Folyás*, 1914: *Fojás tanya*, 1913: *Folyás*, 1910 k.: *Folyás tn. [tanya]*, 1907: *Folyás tanya*, 1902: *Folyás tanya*, 1901: A Méltóságos Egri fő Káptalan *Folyási* uradalmában lévő, 1900: *Folyás*, 1900: *Folyás tn. [tanya]*, 1900: *Folyás*, [1900]: *Folyás*, 1898: *Folyás*, 1897: *Folyás*, 1895: *Folyás*, 1894: *Folyáson*, 1893: *Foljas p[uszt]*, 1888: *Folyás*, 1886: *Folyás t[anya]*, 1883: *Folyás tanya*, 1883: *Folyási tanya*, 1882: *Folyás*, 1880: *Foljás p[uszt]*, 1871: *Folyás*, 1870: *Folyás*, 1869: a Méltóságos egri fő Káptalan birtokán, az úgynevezett *Folyáson*, 1858: *Folyási tanya*, 1858: *Folyás*, 1853: *Folyás*, 1851: *a múlt nyáron Varga Gáspár folyási haszonbérő úr...*, [1850 k.]: *Folyás*, 1802: *Folyás t[anya]*, [18. sz.]: *Educillum Folyás*. — Település Hajdú-Bihar vármegyében, a Hajdúnánási járásban, Hajdúnánástól nyugatra. Szomszédos települései északon Polgár, keleten Görbeháza, délen Újszentmargita, nyugaton a Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei Tiszatarján és Tiszakeszi. Folyás mint tanyaközpont, illetve uradalmi központ egykor Polgár területéhez tartozott. Neve elsőként egy 19. század eleji térképen tűnik fel **Folyástanya** alakban, majd a század második felétől **Folyás** és **Folyásitánya** formában is említik. Helységnévtárakban **Folyáspuszt**a alakban is előfordul. A település a nevét egy itt folyó vízről, a *Folyás*-ról kapta, amelyről legkorábban egy 17. század végén keletkezett latin nyelvű írásban olvashatunk: „Pontis et Aggerium Folyasiensium ad oppidum Polgár”. A szakirodalom ezeket a korai, 17–18. századi adatokat rendszerint a település nevére vonatkozó adatokként kezeli, ám mivel ezekben az iratokban Folyás hídjáról (*pons*) és töltése(i)ről (*agger*) van szó, így inkább a vízfolyást nevezhetik meg. Mivel ez a terület a régiségben rendkívül mocsaras, vízállásos jellegű volt, több állandó és időszakos vízfolyás keresztezte a határát, és maga a földrajzi köznevből alakult *Folyás* víznév sem bírt különösebb egyeditő funkcióval, így könnyen feledésbe merülhetett, hogy pontosan melyik érről kapta nevét a település. A legkorábbi térképek alapján ez nagy valószínűséggel a település délnyugati határrészen húzódó, Nagy-szög felé haladó vízer lehetett. — BENCsik 1974a: 236, ÉGy., GÖNCZY, HKFT., Hnt., Kat., LOVAS 1993: 49,

Folyás határa egy 1871-es térképen (T10.FM.172)

M. NEPPER 1974: 414, MAGYAR 2019: 11, 12, 13, 14, 35, 61, 62, 70, 86, MAKF., MáT1910, MHA. 208, MKFT., MoFnt. 2/9, MÓNUS 2000: 280, MVM. 19: 71, Nyírvidék 53/200: 5, TARJÁNYI 1967: 7, TERGE 1968: 43, T1.S.78.1806/1–23, T9.K.66, T9.Ny.76, T9.SzmK.38/1–66, T9.SzmK.42/1–15, T9.SzmT.50, T10.FM.4, T10.FM.46, T10.FM.93, T10.FM.162, T10.FM.169, T10.FM.172, T16.T.110, T21.TK.1899.

Akaszott-erdő 2024: *Akaszott-erdő* | Emerrű a Bágyi-oldalba még megint vót valahol ott fent a, minek monták aszt, Akaszott-erdő, ott is laktak még. | A Nyugati-hídon átmentünk, én ot legeltettem sokáig, oszt azér tudom, és ety háromszögű részen ott, ahol Kacsának vam most a úti tábla, annak a végibe van ez az Akaszott-erdő. | Valami bánatos ember felhúszta ot magát, és arrúl neveszték el. 1968: *Akaszott erdő* | Ez ety kis erdő. Régen emmellet nagy búzatábla vót, amit a káptalan summásokkal dolgoztatot még. Még Egerbű is hoztak munkásokat. Egy egri fijú fél is akasztotta magát itt az erdőbe. — A belterülettől északkeletre, a Bágy területén található néhány fából álló erdő. A helybeliek emlékezete ma is őrizi a névadás indítékát. — ÉGy., TERGE 1968: 43. — T16-D2.

Alsó-Kígyósi-gyep 1864: *alsó kígyósi gyep*. — A Kígyós valamely, vélhetően mélyebb fekvésű részét nevezhették így. Pontos helye ismeretlen. Vö. Felső-Kígyósi-gyep. — PESTY 1864/38: 269b.

Alsó-Selypes-csatorna lásd **Selypes**

Árendási-tanya 1858: *Árendási tanya*. — Egykori tanya a település külterületének délnyugati részén, a Nagy-szög és a Bivaly-halom között, a Folyás-értől délre. A tanya hosszabb ideig árendába, vagyis bérbe lehetett adva, innen kaphatta a nevét. — MKFT. — T16-A4.

Árpád tér 2024: *Árpád téjr ~ Lenin téjr*, 2012: *Árpád tér, Lenin tér*. — A belterület keleti részén található tér. A 2013-as utcanév-változtatásig a **Lenin tér** nevet viselte. Ma *Árpád tér* a hivatalos neve. — ÉGy., L0.26.23.1. — T27-G2.

Attila utca 2024: *Atilla úcca*. — A település északi részén észak–dél irányban húzódó utca. Hivatalos név. — ÉGy. — T27-G1.

Bacsakút 2024: *Bacsakút* | *A Bacsakút, az az Árpád, az a Lenin terem vót*. — A belterület középső részén, az Árpád téren lévő kerekeskút. Korábban gémeskút volt, talán a juhokat itathatták itt: erre utalhat a név *bacsa* 'juhász' előtagja. — ÉGy., ÚMTsz. — T27-G2.

Bagi-tanya 1916: *Bagi tanya*, 1870: *Bagi tanya*. — Egykori tanya a külterület északkeleti részén, a Kis-Kása-domb mellett, attól északnyugatra. Nevét tulajdonosáról kaphatta. — T1.S.79.929/8, T9.SzmK.38/1–66.

Bágy 2024: *Bágy, Bágyon ~ Bágyi-réjsz* | *Ez egy nagyon lapos, vizes rész. | Ez a Bágyi-rész meg vízállás vót. | Bakotával és Görbeházával határos a Bágyi-rész*. 2017: *Bágy*, 2000: *Bágy*, 1970: *Bágy*, 1967: *Bágy, Bágyba* | *A Polonkaji famillijájé vót. Valamikor egy vacsorájé atták oda a káptalannak*. 1965: *Bágy, Bágyba, Bágyon, Bágybú, Bágyrú* | *Vizes hely, a káptalan csatornázta, de a csatornák mán bē vannak pallódva*. 1965: *Bágy* | *Tovább menve a [Folyás] folyó mentén, vízállásos területre bukkanunk, amely a Bágy nevet viseli. Ez a terület még 1948-ban is nádas volt, s oly mély volt a víz, hogy ladikkal közlekedtek az emberek*. 1933: *Bágy*, [1900]: *Bágy*, 1890: *Bágy* | *Mint a Várdaiai birtoka egymagában fordul elő. Ma Polgár határában dk. találunk ily helynevet. Ez azonban inkább annak a „villa Bogeaghaz”-nak felel meg, melyet az egri püspökség birtokai közt „juxta Hortobagwyze” sorolnak föl 1261-ben vagy a szintén ez alkalommal szereplő Ragzeg-nek, mely hasonlókép „prope Hortobagwyze” feküdt*. 1871: *Bágy*, 1870: *Bágy*, 1864: *bágyi mocsár, bágy*

nádas, *bágy* tisztássa, 1853: *Bágy*, [1850 k.]: *Bágy*, 1837: a *Bágyban* egy nyilast, 1820: *Bágy* tisztáján lévő tsikászatot, 1820: a *Bágy* vízében való Tsikászatot, 1808: *Bagy*, 1802–1811: *Bágy*, 1802: *Bágy*, [18. sz.]: *Lacus Bágy*, 1799–1803: *Lacus Bagy*, 1783: *Bagy* Morast, 1770–1780: plaga *Bag* alias Nagy-szeg, 1464: *Bagyrethe*, 1429: *Baag*. — A település külterületének északkeleti részén elterülő nagy kiterjedésű határrész, amely átnyúlik Görbeháza területére is. A Nyugati-főcsatorna, a Bágy-ér és a közigazgatási határ fogja közre. Északi része több csatorna által tagolt szántóterület, vízállásos hely, ezt Bágyi-oldalnak nevezik. Déli része nagy kiterjedésű erdő, a Bágyi-erdő, amelyet a Bágy-ér metsz ketté kelet–nyugat irányban. Elnevezése is innen eredeztethető: a *Bágy* (*Bágy-ér*) víznévre vezethető vissza, amelynek eredeti jelentése 'széles felszíni mélyedés, melyben csapadékos időben a víz összegyűlik'. NÉMETH PÉTER több korai adatot is ide sorol, BÉRES JÚLIA tanulmányában azonban rámutat, hogy ezek nem ide köthetőek, hanem Bag, illetve Bágya elpusztult településekhez. Első bizonyított említése **Bágy rétje** formájú, amelyet a Polgár határába olvadt Csősz elpusztult település határjárásakor sorolnak fel. BÉRES idetartozónak gondolja az 1429-es adatot is. SUGÁR ISTVÁN az 1770–1780-as adatot az azonosító formula miatt Bágy-szeghez sorolja, nyelvi szempontok szerint azonban inkább Bágyhoz sorolható. **Bágyi-rész** néven is ismerik. Vö. Bágy-csatorna, Bágy halma, Bágyi-erdő, Bágyi-legelő, Bágy-Szandaliki-csatorna, Bágy-szeg. Lásd Bágy (Görbeháza). — BENCSIK 1974a: 232, 531, BÉRES 2014: 126–127, Cs. 1: 510, ÉGy., EKFT., FKNT., GÖRÖG, GÖRÖMBEI 1965: 17, Hnt., Kat., KISS et al. 2017: 25, LIPSZKYMT., LIPSZKY, Rep., MÓNUS 2000: 264, NÉMETH 2023: 29, PESTY 1864/38: 269a, PETE 1965: 4, PJFN. 19, SUGÁR 1974: 424, 430, TERGE 1968: 17, T1.S.70.72/1–8, T1.S.78.1806/1–23, T10.FM.162, T10.FM.172, T16.T.419. — T17-E2F2.

Bágy-csatorna lásd **Bogárzó-árok**

Bágy-ér 2024: *Szandalik ~ Szandalik-csatorna ~ Báty-Szandalik ~ Báty-Szandalik-csatorna ~ Báty-Szandaliki-csatorna ~ Kotróu ~ Kotróu-kanális* | *A Bágyi-erdő meg az Örvény-szögi-erdő között mēnt az a kanális, mēg mēgy is, mer az*

*mēgvan. | Ami megyen Bágy köszt, az a Kotró. | A Bágyi-erdőt az a Szandalik-csatorna asz kettévágja. Az belefojik a Hortobágyi fojóba. | Ez a Bágyi-erdőt ketté, köszt fojik el. Fojik?! Hát fojt valamikor, mos mán nem fojik a se, mer meg van halva itt minden csatorna, nincs kezelve. Mēg gyerekkoromba fojtak, mert horgásztunk benne, füröttünk benne. | Két irányba ágazik Örvény-szögnél, ahogy van a gát mellett – egy erdészház vót valamikor, és ot van egy zsilip, és az egyik része megyen a, minek mongyák, Örvény-szög felé, a másik meg az erdőn keresztül megyen. 1993: Görbeházi-cs[atorna], 1981: Görbeházi-csatorna, 1970: Bágy-ér, 1968: Bágy-ér | Két ódalon körű fojja a Bágy-ér [az Örvény-szöget]. 1965: Fojás, Fojásho, Fojáson vagy Fojásná, Fojástu | Sok csatornát ástak, hogy a talajvizet elvezessék. 1965: Folyás | Az [Egyház-fenekesi-]erdő mellett folyik el a Folyás nevű folyó, amely az erdő mellett hirtelen szögalakban megtörik. 1941: Folyás, 1916: Folyás, 1900: Folyás árka, 1897: Folyás ér, 1883: Folyás, 1883: Folyás árka, [1880]: Folyás-Ere, 1870: Folyás, 1858: Folyás árka, 1853: Fl[uviu]s Folyás, [18. sz.]: Békás Ér. — A külterület keleti oldalán, a Bágy déli részén folyó, a Bágyi-erdőt kettészelő vízfolyás, mely a Szandalikból ágazik ki, és Görbeháza felé folyik tovább. Térképeken **Folyás**, **Folyás-ér**, **Folyás ere**, **Folyás árka** formákban fordul elő. A legkorábbi térképes ábrázolásnál **Békás-ér** néven tüntetik fel, az ott elszaporodó békák miatt hívhatták így. Az 1960–70-es években folytatott élőnyelvi gyűjtésekkel jelenik meg a *Bágy-ér* elnevezés. Vízügyi neve **Görbeházi-csatorna**.*

Bágy-ér

Fotó: Porció Veronika

Ma nem minden helybeli különbözteti meg a vízfolyást az ettől délebbre folyó csatornától, mindkettőt *Szandalik*, *Szandalik-csatorna*, *Bágy-Szandalik*, *Bágy-Szandalik(i)-csatorna* néven említik. A *Kotró*, *Kotró-kanális* elnevezések arra utalnak, hogy valamikor kotrógéppel mélyítették a medrét. Lásd *Kotró* (Görbeháza). — ÉGy., GÖRÖMBEI 1965: 10, HKFT., Kat., LOVAS 1993: 49, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, PETE 1965: 4, PJFN. 19, TERGE 1968: 17, 36, T1.S.70.72/1–8, T1.S.78.1806/1–23, T9.K.66, T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.46, T10.FM.50, T10.FM.93. — T17-E3.

Bágy-erdő lásd **Bágyi-erdő**

Bágy-erdői-dűlő lásd **Bágyi-erdő**

Bágy halma 2024: *Báty halma* | *Mán csak a heje vam még mostan.* | *Az a kövesúttól bēfele, mēgyünk a harmincötösön, bēfele esett itt a gyēpre, mēg a fődeknek a vége iránt vót.* | *A Bágyi-erdő és Görbeháza között.* | *Fojástul ki-fele, ahoty, Kapros felé vóut ott a Bátý halma, lēbontották a háború után, mos csak a heje vam meg.* *De a káptalanho tartozott.* | *Od dohányosok vótak, mek három-négy juhász, meg ēty kerülő, azok élték a világukat a naty sēmmibe.* 1993: *Bágy halma*, 1981: *Bágy halma*, 1981: *Bágy halom*, 1973: *Bágyitelek*, 1970: *Bágy halma*, *Bágy-halmasi-tanya*, *Bágyi-domb*, *Bágy-halmasi-domb*, 1967: *Bátyhalma*, *Bátyhalmasi tanya*, *Bátyhalma tanya*, *Bátyhalmasi domb* | *it vam minygyá, ahogy mēnnyi Görbeháza felé.* 1967: *Bágyhalma*, *Bágyhalmasi tanya*, *Bágyhalmasi domb* | *Az itt van Görbeháza alatt.* 1956: *Bágyhalom*, 1950: *Bágyhalom*, 1944: *Bágyhalom*, 1941: *Bágyhalom*, 1937: *Bágyhalom*, 1926: *Bágyhalom*, 1913: *Bágyhalom*, 1907: *Bágyhalom tanya*, 1902: *Bágyhalom tanya*, 1900: *Bágy halom tn.* [*tanya*], 1900: *Bágyhalom*, 1898: *Bágyhalom*, 1897: *Bágyhalom*, 1888: *Bágyhalom*, 1886: *Bágy t[anya]*, 1883: *Bágyhalom*, 1883: *Bágyhalom tn.* [*tanya*], [1880]: *Bágy-tanya*, 1870: *Bágy halomitanya*, 1865: *Bágyhalma*, 1802: *Bágy t[anya]*, [18. sz.]: *N[agy] bágy hallom*. 1464: *Bagyhalma*, *Nagbagyhalma*. — A külterület és a Bágy északkeleti részén lévő halom és földterület. **Bágy-halom**, **Bágyi-domb**, **Bágy halmasi domb** formában is említik. Egykor több tanya is állt itt, mára azonban nem maradt nyomuk. Ezek **Bágy halmasi tanya**, **Bágy halma**

tanya, **Bágy-halom-tanya**, **Bágy-halomi-tanya**, **Bágy-tanya**, **Bágyi-telek** néven szerepelnek. A **Nagy Bágy halma** elnevezés nagy előtagja a Görbeházához tartozó Kis Bágy halmához való viszonyítást fejezi ki. — BENCSIK 1974a: 232, ÉGy., GÖNCZY, HKFT., Hnt., Kat., LOVAS 1993: 49, M. NEPPER et al. 1981: 41, MaKF., MoFnT. 2/9, NÉMETH 2023: 29, PJFN. 19, SUGÁR 1974: 430, TARJÁNYI 1967: 4, TERGE 1968: 17, T1.S.70.72/1–8, T9.K.66, T10.FM.46, T10.FM.50, T10.FM.93, T16.T.110. — T17-F1.

Bágy halmasi domb lásd **Bágy halma**

Bágy halmasi erdő lásd **Bágyi-erdő**

Bágy halmasi tanya lásd **Bágy halma**

Bágy halma tanya lásd **Bágy halma**

Bágy-halmi-tagok lásd **Bágyi-oldal**

Bágy-halom lásd **Bágy halma**

Bágy-halomi-tanya lásd **Bágy halma**

Bágy-halom-tanya lásd **Bágy halma**

Bágyi-domb lásd **Bágy halma**

Bágyi-erdő 2024: *Bágyi-erdőü* | *Meg a bágyi nagy lábast is kivákták, a Bágyi-erdőt.* *A Bágyi-erdő vót a, itt a környéken a legnagyobb területen.* *Százéves fák vótak.* 1993: *Bágy-erdői dűlő*, 1981: *Bágy-e[rdő]*, *Bágy erdői-dűlő*, 1970: *Bágyi-erdő*, *Bágy-halmasi-erdő*, 1967: *Bágyi erdő*, *Bátyhalmasi erdő*, 1967: *Bágyi-erdő* | *Bágyba van Görbeháza alatt.* 1965: *Bágyi erdő* | *a [Bágy] mellette levő terület pedig a Bágyi erdő.* 1941: *Bágyi erdő*, 1932: *bágyi erdő*. — A határ keleti oldalán, a Bágy déli részén található nagy kiterjedésű erdőség, melyet a Bágy-ér kelet–nyugati irányban kettémetsz. Kis része átnyúlik Görbeháza területére is. **Bágy-erdő**, **Bágy halmasi erdő**, **Bágy-erdői-dűlő** néven is említik. Egy 19. század végi térképen még csak mint *Ültetendő-erdő* szerepel ([1880]). Lásd **Bágyi-erdő** (Görbeháza). — ÉGy., LOVAS 1993: 49, MaKF., MoFnT. 2/9, Nyírvidék 53/200: 5, PETE 1965: 4, PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 4, TERGE 1968: 17, T10.FM.50. — T17-E3F3.

Bágyi-földek lásd **Bágyi-oldal**

Bágyi-legelő 1864: *bágy oldali legelő*, 1836: *Bágyi legelő*. — A Bágy legeltetésre alkalmas részét nevezték így. **Bágy-oldali-legelő**-ként is említik. Ma is van legeltethető, gyepes része a Bágynak, de nincs külön elnevezése. — BENCSIK 1974a: 232, PESTY 1864/38: 269a.

Bágyi-mellékcsonatna lásd **Bogárvó-árok**

Bágyi-oldal 2024: *Bágyi-óval ~ Bágyi-főüdek* | *Ezek a Bágyi-fődek ojan kutya kemények vótak, én százás traktorral szántottam, eggyessel, három eke füstölt, lángolt éjszaka, olyan kötöt, kemény talaj. Eggyessel, száz lóerős géppel, láncfalpassal. Rettentő kemény, kutya fődek vótak ezek.* 1970: *Bágy-óval*, 1967: *Bágyóval* | *Szomszédos a Pincésháttal a Bágynek ez az óvalos része. Nagy vízterület vót a Bágy, oszt ez vót csak valamire való, szántható föld.* 1967: *Bágyoldal*, 1916: *Bágy oldal*, 1909: *Bágyoldal*, 1909: *Bágy-oldal*, 1900: *Bágy oldal*, 1877: *Bágy halmi tagok*, 1864: *bágy oldali kaszállók, bágy oldali legelő*, 1858: *Bágy Ódal*, 1820: *Bágy-oldal*. — A Bágy művelésre alkalmas északi részét nevezik így. **Bágy-oldal** formában, illetve **Bágyi-földek**, **Bágy-halmi-tagok** néven is említik. — ÉGy., MKFT., NYAKAS 1974: 204, PESTY 1864/38: 269a, PJFN. 19, 24, TARJÁNYI 1967: 4, TERGE 1968: 18, T1.S.78.1806/28–32, T9.Ny.76, T9.SzmK.38/1–66. — T17-E2F2.

Bágyi-rész lásd **Bágy 1.**

Bágyi-telek lásd **Bágy halma**

Bágy-oldal lásd **Bágyi-oldal**

Bágy-oldali-legelő lásd **Bágyi-legelő**

Bágy rétje lásd **Bágy 1.**

Bágy-Szandalik lásd **Bágy-ér, Szandalik 1.**

Bágy-Szandalik-csonatna lásd **Bágy-ér, Szandalik 1.**

Bágy-Szandalik-főcsatona lásd **Szandalik 1.**

Bágy-Szandaliki-csonatna lásd **Bágy-ér, Szandalik 1.**

Bágy-szeg 1798: plagam *Bakszegh*, 1261/1271: *Bagzegh*. — Nincsenek pontos ismereteink, hogy mit jelölt a név. BÉRES JÚLIA szerint „nagy valószínűséggel egy Bágy nevű patak szegletében fekvő hely, esetleg település volt, mely igen korán elpusztulhatott”, ez alapján a mai Bágy területén lehetett. SUGÁR ISTVÁN szerint „Szentmargita délkeleti szöglete alatt, délre, az itt folyó Hortobágy vize egy éles kanyarában fekszik” és azonos a Nagy-szeggel. — BÉRES 2014: 126, DHA 1: 60, SUGÁR 1974: 424.

Bágy-tanya lásd **Bágy halma**

Balmazújvárosi út lásd **Margitási út**

Bartók Béla utca 2024: *Bartók úcca ~ Bartók Béla úcca*, 2017: *Bartók Béla u[tc]a*. — A belterület középső részén található, észak–dél irányban húzódó utca. A Bolyai János utcát köti össze a Váci Mihály utcával. Hivatalos neve *Bartók Béla utca*, de említik **Bartók utca**-ként is. — ÉGy., Kiss et al. 2017: 14. — T27-G2.

Bartók utca lásd **Bartók Béla utca**

Basa 2024: *Basa, Basán, basaji ~ Basa-tanya* | *Basa ëty kis település vót.* *Laktak ottan.* | *A Sejpésnek az innenső óvalám van. Basám már ottan kettő [épület] van. Egy mán asz tejjesen romba van, eggy az még úgy, ahogy ép, sőt kettő. A többi az odavan. Ot nem laknak. Nincs élet Basán.* | *Mer ahogy kérésztülméntünk a Basaji hídon, és megy az út kifele a Tiszta-tó, Hasítás, úgy mondom, annak az errülső oldala vót a basaji terület, a túloldalt már a polgári.* | *Rendezet kis tanya volt ez, és mikor mőkkeszték a villanyt bőkötni, hatvanöt vagy atájt vót, attül kezdve Polgáron, a Csokonaji úccán ingyen attak portákat, és akkor mőkkezdődött a vándorlás innen, és attül kezdve fojamatosan mönt elfele a jónép, addig egybe vót.* 2017: *Basa tanya*, 2000: *Basa tanya*, 1993: *Basa*, 1985: *Basa*, 1981: *Basa*, *Basatanya*, 1974: *Basatanya*, 1973: *Basa*, 1970: *Basa*, *Basa-tanya* | *A helybeliek szerint a törökök idejében a basák telepedtek le itt.* 1968: *Basa*, *Basára*, *Basatanya* | *Egísszén délén van. Ásatás is vót ott. Valamikor ot város lehetett, mer kard még bronsztör is kerüt onnan elő. A törökök idejibe lakhattak ott a basák, arrú kaphatta a nevit is.* 1967: *Basatanya*, 1965: *Basa*, *Basára*, *Basán*, *Basárú* | *Nem vót ott sosë basa, csak így nevezték el a káptalanná 1700 körül.* 1965: *Basa* | *A [Vajas-hát] mellette levő Basa nevű területnév eredete az 1500-as évekre nyúlik vissza. A néphit szerint az idilli folyómenti helyen valamelyik török basa székel.* 1956: *Basa tanya*, 1956: *Basai-út*, *Basatanya*, 1944: *Basatanya*, 1941: *Basa*, *Basa-tny. [tanya]*, 1940: *Basa tanya*, 1937: *Basatanya*, 1926: *Basatanya*, 1916: *Basa*, 1913: *Basatanya*, 1909: *Basa*, *Basa-tanya*, 1909: *Basa*, *Basatanya*, 1907: *Basa tanya*, 1900: *Basa*, 1900: *Basa*, 1900: *Basa*, 1898: *Basa*, 1897: *Basa*, 1892: *Basa*, 1888: *Puszt-Basa*, 1883: *Basa*, 1883: *Basa*, 1883: *Básá*, 1877: *Basa*, 1872: *a Basa nevű földterületből mindenkinek az illetősége kiadatni határoztatik.* 1871: *A Polgári*

földesek legelője sok felé szétszórva van, mint Basa. 1871: *Basa*, 1870: *Basa*, *Basa tanya*, [1870], 1885: *Basa*, 1866: *Basa*, 1864: *Passa*, [1850 k.]: *Basa*, 1067/1267: in capite acervus *Basy*, ad predictum *Basi* acervum. — A település külterületének északnyugati szélén lévő egykori tanyaközpont és a hozzá tartozó földterületek. Több kis utcája volt, ma már csak két ház áll itt. **Basa-tanya** néven is említik. Egyik első bizonyított adata **Passa** formájú. A *Basa ~ Pasa* név(rész) előfordulása a következő mintázatot mutatja: a *Basa* elemű helynevek inkább az egykori Polgár területét mutató térképeken szerepelnek, míg a *Pasa* formák a Tiszatarján határát ábrázolókon olvashatók. A nevek területi megjelenése és egy 18. századi térkép alapján megállapítható, hogy a Basa mint határrész a Tisza és a Selypes közötti terület középső-keleti részén volt, nagyobb része Tiszatarjánhoz tartozott. A név eredetével kapcsolatban fent említett helyi hagyományt, amely szerint a török hódoltság emlékét őrizné a megnevezés, nem támasztják alá történeti körülmények: nincs tudomásunk arról, hogy valamiféle közigazgatási központ lett volna a környéken. A helynév forrásául szóba jöhet a *Basa*, *Pasa* családnév, amely a régiségben is előfordult. NÉMETH PÉTER felveti, hogy az elpusztult középkori Bäs település talán Basával lehet azonos. „A

Egykori lakóház Basán

Fotó: Porció Veronika

település 1067 körül Hortobágy határbejárásakor tűnik fel, mint határjelző földhányás neve. [...] 1501-ben Kenéz határjárásakor Dobbal és Gerellel együtt, mint szomszéd birtokot említik”. NÉMETH műve bővített újrakiadásában nem is szerepelteti a települést. KOVÁCS ÉVA a százdi alapítólevelet elemző monográfiájában (2018a: 56–57) az *acervus Basy* és a *Basi acervum* adatok értelmezésének következő módjait kínálja fel: 1. 'Bäs település halma', 2. 'Bäs nevű halom', 3. 'Bäs nevű személy halma'. Ő maga a harmadik értelmezési lehetőséget tartja a legvalószínűbbnek, azaz, hogy a régiségben gyakori Bäs személynév rejlik a latin földrajzi közneves összetételben. A halom lokalizálásához a Százdi alapítólevél hortobágyi határleírásában szereplő további helyneveket hívja segítségül, ami alapján arra a következtetésre jut, hogy „a határleírásban szintén szereplő, ma Újszentmargita keleti részén fekvő egykori *Szandalik* település talán a Polgár környéki lokalizációt támogathatja” (Uo.). KOVÁCS okfejtése és jelen szótárban feltárt adatok alapján lehetségesnek tűnik, hogy az oklevélbeli adatok a közvetve a 18. századtól adatható, Folyás területén lévő *Basa* nevű helyre utalnak. Vö. Basa-hát, Basai híd, Basa-lapos, Kis-Pasa. — BENCSIK 1974a: 231, DHA. 1: 184, ÉGy., GÖRÖMBEI 1965: 9, HKFT., HKFT75., Hnt., Kat., KOVÁCS 2018a: 56–57, KISS et al. 2017: 8, 20, LOVAS 1993: 49, M. NEPPER 1974: 414, MaKF., MHA. 199, 204, MoFnT. 2/9, MÓNUS 2000: 279, MVM. 19: 71, NÉMETH 1997: 34, NÉMETH 2023, PESTY 1864/38: 269b, PETE 1965: 8, PJFN. 19, RMCsSz., TERGE 1968: 16, T1.S.11.830/17, T1.S.78.1806/28–32, T1.S.79.929/8, T9.K.66, T9.Ny.76, T9.SzmK.38/1–66, T9.SzmT.50, T10.FM.46, T10.FM.93, T10.FM.169, T10.FM.172. — T16-A2.

Basa-hát 1865: *Basahát*, 1768: *a Kis Pasa fokáig, ahol a Kis és Nagy Pasát úgy egészen a Pasa hátat a Tiszatarjáni határhoz hagyván*, 1768: *az Pasa hát Polgár felől való oldaláról, mint valóságos Polgári határrul*, 1767: *Pasa Hát*. — Az északnyugati határszállon, a Selypesen túl lévő magasabb fekvésű földterület, mely átnyúlik Tiszatarján területére is. **Pasa-hát** formában is említik. — BENCSIK 1974a: 231, 246, T1.S.11.830/17. — T15-H2.

Basai híd 2024: *Basaji híd ~ Sejpës-híd* | *Basáról ahogy mëgyün kifelé, ahogy vót az Iskola, ot még a Kërëszt mëg is van, és ot van a híd, az a Basaji híd. Mëgyünk Tiszta-tónak, úgy mondatom, azon a hídon mëgyün kërësztül. A Sejpësen.* 1970: *Basai-híd*, 1968: *Basai híd*. — Basáról Polgár, illetve Tiszatarján felé vezető úton a Selypesen áthaladó híd. **Selypes-híd** néven is említik. — ÉGy., PJFN. 19, TERGE 1968: 16. — T15-H1.

Basa-lapos 1864: *passa laposa*, 1768: tovább a *Pasa laposán* és a Gyékényesen, [18. sz.]: *Bassa Lapos*. — Az északnyugati határszálon, a Selypestől nyugatra, a Basa-hát mellett lévő mélyebb fekvésű terület. **Pasa laposa** formában is említik. — BENCSIK 1974a: 246, PESTY 1864/38: 269b, T1.S.70.72/1–8. — T15-H2.

Basa-tanya lásd **Basa**

Békás-ér lásd **Bágy-ér**

Béke utca 2024: *Béjke úcca*, 2017: *Béke u[tc]a*. — A belterület keleti szélén végigfutó, észak–dél irányú utca. Hivatalos név. — ÉGy., KISS et al. 2017: 14. — T27-G2.

Betlehem 2024: *Betlehem, Betlehembe* | *Bivaj-halom és Betlehem, egymás után vannak itt, ahogy menni kifelé Naty-szök felé.* 1970: *Betlehem, Betlehem-tanya* | *A káptalan dohányosai laktak e helyen. A karácsonykor szokásos betlehemes játékukról nevezték el az épületet.* 1968: *Betlehem, -be, Betlehem tanya* | *A káptalan dohányossaji vótak it lëtelepítve. Ezek karácsonykor rentszerint betlehemes játékot jáccottak, oszt errü maratt a tanyájok neve is.* 1967: *Betlehemtanya*, 1967: *Betlehem, -be* | *A Káptalanné vótak a dohányosok, azok vótak it letelepítve. Betlehemes játékot jáccottak.* 1965: *Betlehem-tanya* | *Volt egy tanya is ott, a Betlehem-tanya, amelynek neve az idénymunkások és taksások nádtetős kunyhóiról kapta nevét.* 1956: *Betlehemtanya*, 1946/47: *Betlehem*, 1941: *Betlehem tny. [tanya]*, 1937: *Betlehemtanya*, 1926: *Betlehemtanya*, 1913: *Betlehemtanya*, 1909: *Betlehem tanya*, 1902: *Betlehem tanya*, 1900: *Betlehem tn. [tanya]*, 1900: *Betlehem*, [1900]: *Betlehem tanya*, 1897: *Betlehem*, 1883: *Betlehem*, [1880]: *Betlehem*, 1870: *Betlehem*, 1869: *Betlehem*, 1858: *Keryle ház*, 1783 *Szalas*. — A belterülettől délnyugatra, a Templom-tótól nyu-

gatra, a Bivaly-halmi-halastótól északra található tanya. Egykor a káptalan dohánytermesztői laktak itt, ma magántulajdonban van, juhokat tartanak itt. **Betlehem-tanya** néven is említik. Ezek az elnevezések a Bibliából ismert város nevére vezethetők végső soron vissza, amely „a magyarban a Jézus születési helyét a bibliai alakokkal együtt ábrázoló jászolféle megjelöléseként köznevesült”. Az itt élők betlehemező szokása vagy a tanya kinézete alapján kaphatta az elnevezését. A legkorábbi térképes források **Szállás**-ként, majd **Kerülőház**-ként jelölik. — BENCSIK 1974a: 232, ÉGy., EKFT., FNESz., HKFT., Hnt., Kat., MaKF., MKFT., MÓNUS 2000: 280, PETE 1965: 7, PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 4, TERGE 1968: 18, 44, T9.K.66, T10.FM.46, T10.FM.50, T10.FM.93, T10.FM.162. — T16-C3.

Betlehem-tanya lásd **Betlehem**

Bitang lásd **Bitang-telep**

Bitang-telep 2024: *Bitank-telep ~ Bitang, Bitangon ~ Új-Kígyós* | *Egy téjeszólat csináltak, mer ugyi ot voltak az álatok kint, a juhok, a Bitangon.* | *A Naty-Kígyóstól egy kilomé... még annyi se vóut, vaty héjtszáz méterrel lëjjebb épült az má, aszt már a téjesz építette. Ot volt sertéstelep, hízlaltak, mëkfjasztató vót, meg vót egy juhodáj. Mëg ot volt a fölterület is.* | *Eszt a nevet igen a kondások neveszték el, gondolom én.* — A külterület északnyugati részén, a Kígyóson, a Tarjáni út és a Deliházi út találkozásánál lévő sertés- és juhtelep. Az elnevezés valószínűleg a *bitang* ’eltévelyedett, gazdátlan állat’ jelentésű köznévből alakult, de lásd még a *bitangföld* ’elhanyagolt földterület’, *bitangistálló* ’istálló, ahová az elkóborolt, gazdátlan állatokat bekötik’ földrajzi közneveket is. **Bitang** és **Új-Kígyós** néven is említik. — ÉGy., FKNT., MTSz. — T16-A2.

Bivaly halma lásd **Bivaly-halom 1.**

Bivaly-halmi-halastó 2024: *Bivaj-halmi-halastó ~ Halastó ~ Halas*, 1993: *Bivalyhalmi-halastó, Bivalyhalmi-tó*, 1981: *Bivalyhalmi-tó*. — Nagy kiterjedésű, három részből álló, újabban létesített halastó a határ déli részén, a Bivaly-halom területén, melynek egy kis része átnyúlik Újszentmargita határába is. **Bivaly-halmi-tó** formában, illetve **Halas** és **Halastó** néven

is említik. Lásd Bivaly-halmi-halastavak (Újszentmargita). — ÉGy., LOVAS 1993: 42, 49, MoFnT. 2/9. — T16-B4C4.

Bivaly-halmi-legelő lásd **Bivaly-halom 1.**

Bivaly-halmi-tanya 2024: *Bivaj-halmi-tanya ~ Bivaj-halom* | *Van a Bivaj-halom, a szülejem ott éltek, apám juhász vót, és onnan jártam iskolába ide Fojásra. Három kilométerre van ittem Fojáshoz.* | *Bivaj-halomnál is több lakás vót, ijen cselédlakás, még a háború után is lakták, a téjesz idők[ben]. A hodáj még egy lakás mégvan, a többi, az elbontották.* 1973: *Bivalyhalom*, 1967: *Bivalyhalom*, 1956: *Bivalyhalom*, 1937: *Bivalhalom*, 1926: *Bivalhalom*, 1913: *Bivalhalom*, 1907: *Bivalyhalom tanya*, 1898: *Bivalyhalom*. — A külterület déli részén, a Bivaly-halmosi-erdő és a Bivaly-halmi-halastó között lévő tanya, amelyhez két káptalani juhhodály is tartozik. Egykor több tanya is állt a Bivaly-halom területén, mára ez az egy maradt közülük. Említik **Bivaly-halom-tanya** formában és **Bivaly-halom** néven is. — ÉGy., Hnt. — T16-B4.

Bivaly-halmi-tó lásd **Bivaly-halmi-halastó**

Bivaly-halmosi-erdő 2024: *Bivaj-halmosi-erdő* | *A tanya háta mögött van. Szemben is van ęty csatorna, ami mëgyen Naty-szöghöz.* 1965: *Bivalyhalmosi erdő* | *a* [Bivalyhalom] *körülvevő erdőt pedig Bivalyhalmosi erdőként könyvelték el.* — A külterület középső részén, a Bivaly-halom és a Farkas-ér között található erdő. — ÉGy., PETE 1965: 7. — T16-B4.

Bivaly-halom 1. 2024: *Bivaj-halom ~ Bivaj-halmi-legelő* | *Az a domb van, nagy domb, már szántó.* | *A Bivaj-halom az Bődön-háthosz tar-*

tozott, és az onnan lętt ide átcsatolva valami oknál fogva a fojási téjeszhez. | *Abba az időbe nem volt még itt halastó.* *Legelők voltak.* 2019: *Bivaly-halom*, 2017: *Bivalyhalom*, 2000: *Bivalyhalom*, 1993: *Bivalyhalom*, 1981: *Bivalyhalom*, *Bivaly-hlm. [halom]*, 1974: *Bivalyhalom*, 1970: *Bivaj-halom* | *A káptalani bivalytenyészet helye.* *Legelő.* 1968: *Bivajhalom* | *Ot tenyészttette a káptalan a bivajokat.* 1967: *Bivaj-halom* | *Ott tenyészttette a Káptalan a bivajokat.* *Az Örvényszögbe esik.* 1965: *Bivalyhalom*, 1946/47: *Bivalyhalom*, 1941: *Bivalhalom*, *Bival-hlm. [halom]*, 1940: *Bivalyhalom*, 1938: *Bivalyhalom*, 1916: *Bivalhalom*, 1909: *Bivalhalom*, 1909: *Bivaly-halom*, [1900]: *Bival halom*, 1897: *Bivalhalom*, 1883: *Bival halom*, [1880]: *Bialhalom*, 1871: *Bialhalom*, 1870: *Bival halom*, *Bial halom*, 1859: *Bialhalma*, 1858: *Bial halom*, 1824: *Bial halmenses*, 1784: *Bial halmátul fogva*, 1783: *Bialhalom*. — A külterület déli részén, a Folyás-értől délre lévő határ rész, mely elnevezését az ott álló halomról kapta. Kisebb része szántóföld, nagyobb része legelő, amely egykor magába foglalta a Bivaly-halmi-halastó területét is. Említik **Bivaly halma** formában és **Bivaly-halmi-legelő** néven is. A régebbi források *bial* előtagja nyelvjárási formát tükröz. Vö. Bivaly-halmi-tanya, Bivaly-halmosi-erdő. — BENCSIK 1974a: 232, ÉGy., EKFT., HKFT., Kat., KISS et al. 2017: 25, LOVAS 1993: 49, M. NEPPER 1974: 414, MAGYAR 2019: 9, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, MÓNUS 2000: 264, 280, NYAKAS 1974: 186, PETE 1965: 7, PJFN. 19, TARIÁNYI 1967: 4, TERGE 1968: 18, 44, T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.4, T10.FM.44, T10.

Bivaly-halmi-tanya

Fotó: Kis Tamás

FM.46, T10.FM.50, T10.FM.162, T10.FM.169, T10.FM.172. — T16-B4C4.

Bivaly-halom 2. lásd **Bivaly-halmi-tanya, Kígyós-domb**

Bivaly-halom-tanya lásd **Bivaly-halmi-tanya Bogárzó** lásd **Bogárzó-árok**

Bogárzó-árok 1993: *Bágyi-melléksatorna*, 1981: *Bágyi-melléksatorna*, 1970: *Bogárzó-árok*, 1968: *Bogárzóárok* | *Egy nagyon nagy árok, amibe ha sok eső esik, még víz is van. Rendszeresen ott a szúnyog még a muslica. Ez neveszték el Bogárzónak.* 1883: *Bágy csatorna*, *Bogárzó csatorna*, [1880]: *Bágy Csatorna*, 1871: *Bágy-csatorna*, 1870: *Csatorna*, 1864: *bogárzó*, 1858: *Nagy kanal*. — A külterület keleti szélén, Folyás és Görbeháza határán húzódó csatorna.

Bogárzó és **Bogárzó-csatorna** alakban is említik. Ezeket az elnevezéseket az esős időben a csatorna fölött nagy számban előforduló bogarak miatt kaphatta, de elképzelhető az is, hogy eredetileg legelőterület megnevezése volt, amely a *bogárzó* 'hely a legelőn, ahol az állatokat sok bogár lepi' földrajzi köznévből alakult. Elhelyezkedése miatt hívják **Bágy-csatorná**-nak. Vízügyi elnevezése **Bágyi-melléksatorna**. Térképeken **Csatorna**, **Nagy-kanális** formában is jelölik. Lásd **Bogárzó** (Görbeháza). — FKnT., Kat., LOVAS 1993: 49, MoFnT. 2/9, MKFT., PESTY 1864/38: 269a, PJFN. 23, TERGE 1968: 63, T10.FM.50, T10.FM.93, T10.FM.172. — T17-F3.

Bogárzó-csatorna lásd **Bogárzó-árok**

Bolt 2024: *Bóut*. — A belterület déli részén található ábécé. Régi építésű, magasabb épület, melynek tetején lévő nyílásból, az ún. *kutya-ház*-ból nézték aratás idején, hogy van-e valahol tűz. Egy időben moziként is funkcionált. — ÉGy. — T27-G3.

Bolyai János utca 2024: *Bóujaji úcca ~ Bóujaji János úcca*, 2017: *Bólyai János u[tc]*. — A belterület északi részén, nyugat-kelet irányban húzódó utca. Hivatalos neve *Bolyai János utca*, de említik **Bolyai utca**-ként is. — ÉGy., Kiss et al. 2017: 14. — T27-F2.

Bolyai utca lásd **Bolyai János utca**

Borospince 2024: *Borospince*. — A belterület déli részén, a Kossuth utca elején lévő pince, amely az 1800-as évek első felében épült. — ÉGy. — T27-G2.

Borospince

Fotó: Porció Veronika

Borsodi-tábla 2024: *Borsodi-tábla* | *Az megint arról van elnevezve, hogy úgyi ottan Borsodi lakott. | Ez egy szántóterület. Ez a Sejpésnek a túloldalán van.* — A külterület északnyugati részén, a Patkótól északkeletre, a Tarján egyestől északnyugatra lévő szántóföld, melyen egykor ház is állt. Tulajdonosáról nevezték el. — ÉGy. — T15-H2.

Bürkös-kút 2024: *Bürkös-kút* | *A meg a Farkas-ér mellett. Kígyóssal íty szembe van, srégan, ot van egy nagy legelő. Tán ot még a kút meg is van, az ást kút, mert ott is jószágok vótak. | Há vót ot két kút is.* — A külterület nyugati részén, a Farkas-éri-erdőtől északra, a Kígyóstól délre lévő gyepterület. A nevét az egykor itt álló kútról kapta, amelyeket talán a környezetükben növő mérgező növényekről nevezhettek el. — ÉGy. — T16-A3.

Csatorna lásd **Bogárzó-árok, Folyás-ér 1., Szandalik 1.**

Csicseri-halom 1870: *Csicseri halom*. — Egykori halom a belterülettől északra. A név *csicseri* előtagja lehet növénynev: 'egyfajta borsó' vagy állatnév: 'pacsirta, illetve kabóca'. — Kat., ÚMTsz. — T16-C2.

Csikójárás 2024: *Csikójárás*. — A külterület délnyugati részén, a Sima-háton lévő fás gyepterület, ahol egykor a ménés csikóit legeltették. — ÉGy. — T15-H4.

Deli-ház 2024: *Deli-ház ~ Deli-tanya ~ Deli-házi-tanya* | *Az meg mán Naty-szög alatt vóút. | Deli-háznál kukások [laktak]. Aszt hitták kukásoknak, [akik] dohánt termeltek. | Annak is mán csak a heje van meg, de majnem össze vóút nőve Naty-szöggel.* 1968: *Deliház* | *Vót ot tanya is. A ház a tulajdonossárú léd Deliház, a föld meg a házru.* 1967: *Deli ház* | *Tanya. Az öreg Delié volt, úgy maradt rajta ez a név.* 1965:

Deliház | *Ott van* [Nagy-szögnél] a *Deliház* nevű terület, amely egy *Deli* nevű, tatár származású emberről kapta a nevét. Ősét IV. Béla telepítette le Polgáron a tatárjárás után, ő pedig itt bérelt földet a káptalantól, s itt telepedett le. 1962: *Deliház t[anya]*, 1956: *Deliház*, 1950: *Deliház t[anya]*, 1941: *Deliház*, 1938: *Ház-tanya*, 1933: *Deliház*, 1922: *Deliház t[anya]*, 1916: *Deliház*, *Deliház tanya*, *Deliházitanya*, 1913: *Deliház*, 1909: *Deliház*, 1907: *Deliház tanya*, 1900: *Déli ház*, 1900: *Déliház tn. [tanya]*, [1900]: *Deliházi tanya*, 1897: *Deliház tanya*, 1893: *Deliház m[ajor]*, 1888: *Deliház*, 1886: *Deliház t[anya]*, 1883: *Deliház*, 1883: *Deliház tn. [tanya]*, 1883: *Déliház tn. [tanya]*, 1880: *Deliház*, 1870: *Deliház*, 1864: *Deliház*, 1858: *Deliház*, 1853: *Deliház*, [1850 k.]: *Deli ház*, 1845: *Deliház*, 1822: a *Deli háztul*, 1802: *Deliház t[anya]*, 1781: *Deli ház*, *Kerülü ház*. — Egykori tanya és a hozzá tartozó földterület a határ délnyugati részén, Nagy-szögtől keletre. Kis része átnyúlik Újszentmargitára. Ma legelő és szántóföld. Nevét egykori tulajdonosáról kapta. ***Deli-ház(i)-tanya***, ***Deli-tanya***, ***Deli-ház-major*** néven is említik, térképeken ***Déli-ház***, ***Déli-ház-tanya*** formában is olvasható, mely elírás lehet. Egy alkalommal ***Ház-tanya*** alakban is előfordul, erről az előtag tévedésből maradhatott le. Első térképes megjelenésekor ***Kerülőház*** névvel jelölik. Vö. *Deliházi híd*, *Deli-házi-gyep*, *Deliházi út*. Lásd *Deli-ház* (Újszentmargita). — BENCsik 1974a: 235, ÉGy., GÖNCZY, HKFT., HKFT75., Hnt., Kat., MaKF., MKFT., NYAKAS 1974: 195, PESTY 1864/38: 269b, PETE 1965: 9, PJFN. 20, TARJÁNYI 1967: 6, TERGE 1968: 22, 95, T1.S.78.1806/1–23, T9.K.66, T9.Ny.76, T9.SzmK.38/1–66, T9.SzmT.50, T10.FM.4, T10.FM.43, T10.FM.46, T10.FM.50, T10.FM.51, T10.FM.93, T16.T.110, T10.FM.162. — T15-H4.

Déli-ház lásd **Deli-ház**

Deli-házi-gyep 2024: *Deli-házi-gyep*. — A külterület délnyugati részén, *Deli-háztól* keletre található gyepterület, legelő. — ÉGy. — T15-H4.

Deliházi híd 2024: *Deliházi híd*. — A *Deliházi úton*, a *Folyás-ér* fölött lévő betonhíd. — ÉGy. — T15-H4.

Deli-házi-tanya lásd **Deli-ház**

Deliházi út 2024: *Deliházi út* | *A határ, ami mēty kifele a Deliházi út, ot vót a határ, mer ez a része mēg mán az a fojási téjeszé vót annak idejin.* | *Basátul mēgy Naty-szögnek, mēg is van az az út.* 1880: *Deliházi út*, [1880]: *Deliházi út*. — Út a külterület nyugati részén. Basát köti össze az Újszentmargitához tartozó Nagyszöggel és elhalad *Deli-ház* mellett. — ÉGy., T10.FM.50, T10.FM.51. — T15-H3.

Deli-ház-major lásd **Deli-ház**

Deli-ház-tanya lásd **Deli-ház**

Déli-ház-tanya lásd **Deli-ház**

Deli-tanya lásd **Deli-ház**

Dobó István utca 2024: *Dobóy úcca ~ Dobóy István úcca*, 2017: *Dobó u[tca]*, 2012: *Dobó István utca ~ Kállai Éva utca*. — A belterület déli részén lévő, nyugat–kelet irányú utca. A 2013-as utcanév-változtatásig a ***Kállai Éva utca*** nevet viselte. Hivatalos neve *Dobó István utca*, de említik ***Dobó utca***-ként is. — ÉGy., Kiss et al. 2017: 14, L0.26.23.1. — T27-G2.

Dobó utca lásd **Dobó István utca**

Dózsa György utca 2024: *Dóuzsa György úcca*, 2017: *Dózsa György u[tca]*, 2012: *Dózsa György utca*, *Karikás Frigyes utca*. — A település legészakibb, nyugat–kelet irányban húzódó utcája. A 2013-as utcanév-változtatásig a ***Karikás Frigyes utca*** nevet viselte. Ma *Dózsa György utca* a hivatalos neve. — ÉGy., Kiss et al. 2017: 14, L0.26.23.1. — T27-G1.

Dülő köze 1900: *Dülő köze*, 1870: *Dülő közé*, 1870: *Dülő köze*, 1853: *Düllőköze*. — A külterület északnyugati részén, *Basa* és a *Kígyós* között található határrész megnevezése volt. — Kat., T1.S.78.1806/1–23, T1.S.79.929/8, T9.Ny.76. — T16-A2.

Egy ház 1965: *Ēgyház* | *Ha vasúttal ment az ember, meg egy megállóval találkozott ezen a területen, amelyet Egyháznak hívnak. A nevét arról kapta, hogy egyetlenegy ház, a bakterház volt a vasút mellett. Később ezt is lebontották, mert megölték a bakterné, s senki sem mert ott lakni.* — A belterülettől délre álló egykori épület, vasúti megállóhely. Pontos helye ismeretlen. — PETE 1965: 4.

Egyház-fenék 1916: *Egyház fenék*, 1909: *Egyházfenék*, [1900]: *Egyházfenék*, [1880]: *Egyház fenek*, 1871: *Egyházfenek*, *Egyházfenek-t[anya]*,

1870: *Egyház fenék*, *Egyház fenek*, 1864: *Egyház Mátyús*, és bödön *fenek*ek szélei, [1850 k.]: *Egyházfenék*, [1502 után, 16. sz. közepe]: *Egyházfenek*. — Alacsonyabban fekvő gyepterület a külterület déli részén, a Bivaly-halmi-tótól keletre. Káptalani birtok volt, innen kaphatta a nevét. Az elnevezést ma nem használják, a névalak a tőle északra található Egyház-fenekesi-erdő előtagjában maradt meg. **Egyház-fenek-tanya** néven is említették. — Kat., PESTY 1864/38: 269a, PJFN. 20, SUGÁR 1974: 442, TARJÁNYI 1967: 6, TERGE 1968: 22, T9.SzmK.38/1–66, T9.SzmT.50, T10.FM.50, T10.FM.162, T10.FM.172. — T16-C4.

Egyház-fenekesi-erdő 2024: *Ětyház-fenekesi-erdőü ~ Ětyház-feneki-erdőü* | *Két ódalt van az úton az erdő.* | *Már felnőtt voltam, mikor a nagy lábasokat kivágták.* | *Hát aszt levágták, hatalmas tűgyfák vóutak ottan.* 1970: *Ěgyház-feneki-erdő*, 1968: *Ětyházfeneki erdő* | *Azé lett a neve, mer csak ěty ház vót ott az erdőnn.* | *Az ětyház erdeje vót ojjan fenekes részenn.* 1967: *Egyházfeneki erdő*, 1965: *Egyházfenekesi erdő*, 1938: *Egyházfenéki erdő*. — A belterületről délre, a Margitasi út és a Nyugati-főcsatorna között húzódó erdő. **Egyház-feneki-erdő** és **Egyház-fenek-tanya** alakban is említik, mivel tőle délre feküdt az Egyház-fenek nevű terület. — ÉGy., PETE 1965: 4, PJFN. 20, TARJÁNYI 1967: 6, TERGE 1968: 22, 44, T10.FM.4. — T16-C4.

Egyház-feneki-erdő lásd **Egyház-fenekesi-erdő**
Egyház-fenek-tanya lásd **Egyház-fenek**

Egyházi-fok 1864: *Egyházi fok*. — Ma nem ismert név, lehetséges, hogy az Egyház-fenek területén lévő vízfolyást nevezték így valamikor. A név *fok* utótagja valószínűleg ’keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál’ jelentésű. — FKNT., PESTY 1864/38: 269a.

Éliás-tábla 2024: *Ěliljás-tábla*. — A Basa területén fekvő szántóföld, melyen egykor tanya is állt. Tulajdonosának családnévéről nevezték el. — ÉGy. — T15-G2.

Első-kanális 2024: *Elsőü-kanális* | *És még innem Fojásról, vót három kanális, asziszem, a földek között.* *Első, Második, Harmadik, a Bágyi-erdő mellet.* *Szántót keresztelte, s azér volt naty*

kanális, mer a káptalani időbe, gondolom, abbo öntöszték a földeket. *A csatornába vezették át a földekhez.* *Csak ötven után, amikor a téjesz megalakút, há azok felszántották.* *Kiszették a zsilipeket, alakított egy risföldet, az vót a hejin, s utána aszt is felszámolta a téjesz a Risföldet is.* *Szántó, mos má szántó.* — A külterület északkeleti részén, a Bágy területén található észak–dél irányú öntözőcsatorna. Vö. Második-kanális, Harmadik-kanális. — ÉGy. — T16-D2.

Farkas-ér 2024: *Farkas-ěir* | *Hát, a Farkas-ér, ott is valamikor, ott is vízálasos volt, mert össze volt kötve a Sejpessel, de maji napig már nincsen tisztába tartva, és el van vadulva az egész.* 1993: *Farkaséri cs[atorna]*, 1981: *Farkas-ér*, 1970: *Farkas-ér*, 1968: *Farkasér* | *Nádas vette körül eszt a területet, osz mikor a víz kiöntött, elöntötte a nádist is, a farkasok csak úgy meneküteg belüle.* 1941: *Farkasér*, 1916: *Farkas ér*, 1909: *Farkas-ér*, 1909: *Farkasér*, 1909: *Farkas ér*, [1900]: *Farkas ér*, 1897: *Farkas ér*, 1870: *Farkas ér*, 1865: *Farkasér*, 1864: *Farkas ér*, 1858: *Farkas ér*, 1853: *Farkasér*, 1821: A Kígyóshát és a *Farkasér* mellyéke lapossas, a hátabb részekben meglehetősek az életek, [18. sz.]: *Farkas Ér*. — Vízfolyás a település külterületének nyugati, középső részén. Az egykor itt tanyázó farkasokról kaphatta az elnevezését. Egy térképen **Farkas-éri-csatorna** formában szerepel. Vö. Farkas-éri-erdő, Farkas-éri-legelő, Farkas-éri-tó. — BENCSIK 1974a: 235, ÉGy., Kat., LOVAS 1993: 49, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, PESTY 1864/38: 269b, PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 6, TERGE 1968: 22, 44, T1.S.70.72/1–8, T1.S.78.1806/1–23, T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.46, T10.FM.162. — T15-H3.

Farkas-éri-csatorna lásd **Farkas-ér**

Farkas-éri-erdő 2024: *Farkas-ěiri-erdőü ~ Szalag-erdőü* | *Van ott egy szalagerdő is. Bivaj-halom és a Kígyós közöt van.* | *Ennek az erdőnek két oldalán van ez a fa, ez az erdő, középen van az ér.* | *A Farkas-éri-erdő, ott van a Szalag-erdő.* — A település külterületének nyugati részén, a Farkas-ér mentén hosszan húzódó erdő. A **Szalag-erdő** elnevezés az alakjára utal. — ÉGy. — T16-A3B3.

Farkas-éri-legelő 2024: *Farkas-ěiri-legelőü ~ Farkas-ěir-part ~ Farkas-hát* | *Bivaj-halom és a*

*Kígyós közöt van. A szüleim elmondása szerint azér volt Farkas-éri, valamikor ot nádassal vót összenőve, farkasok is megjelentek. Az legelőü, maji napig legelőü. | A Farkas-érnek az errülső oldalán ott asz teljesen körülszégte. Szántóte-
rület, most mán az is gyöpösítve van ot, vagyis hát ugyë elvadult.* 1993: *Farkashát*, 1993: *Farkas-háti legelő*, 1981: *Farkas-háti legelő*, 1970: *Farkas-hát*, 1968: *Farkashát* | *A régebbi időbe ott erdősíg vót, oszt rëngetek farkas tanyázod benne. Emmellet fojt el a Farkasér is.* 1967: *Farkashát*. — A település külterületének nyugati részén, a Farkas-értől délre található nagyobb kiterjedésű gyepes rész, legelő. Nevét az egykor ott tanyázó farkasok miatt kaphatta. **Farkas-hát, Farkas-háti-legelő, Farkas-ér-part** elnevezései a terület magasabb fekvésére utalnak. A *part* földrajzi köznév 'magasabb fekvésű terület' jelentésű. — ÉGy., FKnt., LOVAS 1993: 42, 49, MoFnT. 2/9, PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 6, TERGE 1968: 22. — T16-A4B3.

Farkas-éri-tó 2024: *Farkas-éri-tó* | *Az is lege-
lő vót, asztán, amikor a halgazdaság épült, akkor oda is csináltak ijen kis halastót, ot nevelték a kis halakat.* — A külterület délnyugati részén, a Farkas-éri-legelő déli szélén, a Bivaly-hal-mosi-erdőtől északra lévő halastó. — ÉGy. — T16-B4.

Farkas-ér-part lásd **Farkas-éri-legelő**

Farkas-hát lásd **Farkas-éri-legelő**

Farkas-háti-legelő lásd **Farkas-éri-legelő**

Fehér híd lásd **Kígyósi híd**

Fekete-lapos 2024: *Fekete-lapos*, 1970: *Fekete-lapos*, 1968: *Feketelapos* | *valósággal olajjal laposas terület, mēg a főggye is jó fekete föld.* 1967: *Fekete lapos*. — A külterület délnyugati részén, a Sima-háton fekvő vízállásos terület, mely korábban szántóföld is volt. Nevét talajáról is kaphatta, de az előtagja személynév is lehet. — ÉGy., PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 6, TERGE 1968: 23. — T16-A4.

Felső-Kerecse 1970: *Felső-Kerecse*, 1968: *Felsőkerecse*, *Felsőkerecsére* | *A Kerecse nevű területen egy kisebb egység, ami magasabb fekvése miatt kapta a Felső- előtagot.* 1961: *Felsőkerecse*, 1933: *Nagykerecse*, 1916: *Felső kerecse*, 1909: *Nagykerecse*, 1909: *Szentmargita kerecse*, 1909: *Szent Margit Kerecse*,

[1900]: *Felső kerecse*, [1880]: *Felső k: kere-
cse*, 1870: *Felsőkerecse*. — A település külte-
rületének délkeleti részén található határrész. A Görbeháza és Újszentmargita területén lévő Kerecse része. Ma nem ismerik a nevet, csak a szomszédos *Kerecsé*-ét. A *Kerecse* név az ott élő kerecsensólymokra utalhat. Jelentésének elhomályosulásával a név végén álló *-n* hangot helyragként értelmezhatték, és elvonták a név hangsorából. Említik **Nagy-Kerecse**, **Szentmar-
git-Kerecse**, **Szentmargita-Kerecse** formában is. Vö. *Felső-Kerecse-tanya*. Lásd *Nagy-Kerecse* (Görbeháza, Újszentmargita). — Hnt., Kat., PJFN. 20, TARJÁNYI 1967: 7, TERGE 1968: 23, T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.50, T10.FM.162. — T16-D5.

Felső-Kerecse-tanya 1916: *Felsőkerecse tanya*, *Kerecsei tanya I.*, [1900]: *Felsőkerecse tanya*, 1883: *Kerecsei tn. [tanya]*, 1870: *Felsőkerecse tanya*, *Kerecsei tanya I.* — A település külterü-
letének délkeleti részén, a Felső-Kerecsén fekvő egykori tanya. **Kerecsei-tanya** néven is említik. A kataszteri térképek két tanyát is *Kerecsei-ta-
nya-ként* jelölnek, a másik Újszentmargita terü-
letén állt. — HKFT., Kat., T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.162. — T17-E5.

Felső-Kígyósi-gyep 1864: *felső kígyósi gyep*. — A Kígyós valamely, vélhetően magasabb fekvésű részét nevezhették így. Pontos helye ismeretlen. Vö. *Alsó-Kígyósi-gyep*. — PESTY 1864/38: 269b.

Felszabadulás útja lásd **Kossuth utca**

Ferde híd 2024: *Férde híd* | *A Férde híd, mēg ahogy az előb beszéltük a Tarjányi utat, és ez az út azon mēgyen keresztül, oda Kígyós felé. | Ahogy Basát elhaggyuk, ot jön ety kanális, ide a*

Ferde híd

Fotó: Porció Veronika

Sejpesbe, és az a Férde híd azom van, nem úgy van, hogy így egyenesen, hanem így férre van. — A Selypest a Nyugati-főcsatornával összekötő kanális fölött áthaladó híd a Tarjáni úton. Nem merőlegesen halad át a csatornán, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T16-B2.

Fleischer-istálló lásd **Igrici-ház**

Fleischer-tanya 2024: *Flajser-tanya*, [1910]: *Fleischer tn. [tanya]*, 1886: *Fleischer t[tanya]*, 1883: *Fleiser tn. [tanya]*, 1883: *Fleischer tn. [tanya]*, 1870: *Fleischer tanya*, 1802: *Fleischer t[tanya]*. — Tanya a Basa területén. Nevét tulajdonosáról kapta. Ettől a tanyától északra is jelölnek a térképek egy másik Fleischer-tanyát, a mai Polgár területén. A helybeliek ismerték a nevet, de nem tudták, pontosan hol volt, inkább Polgár területére helyezték. Lásd Fleischer-tanya (Polgár). — ÉGy., GÖNCZY, HKFT., HKFT75., MáT1910, T1.S.79.929/8, T16.T.110. — T16-A2.

Folyás lásd **Bágy-ér**, **Folyás-ér 1.**, **Folyás-puszt**
Folyás árka lásd **Bágy-ér**

Folyás-ér 1. 2024: *Kanális ~ Csatorna | Szemben is van éty csatorna, ami mégyen Naty-szög-höz. | Fojás-érnek nincsen partya / Nem vezet híd által rajta / Nem tudok én által menni / A babámat megölelni // Ne bússújj el, édes rózsám / Jöm mék tavasz a tél után / Felszáríjja majd a sarat / Csókolhatom ajkaidat.* [Népdal], 2000: *Folyás ér*, 1993: *Tiszakeszi-főcs[atorna]*, 1981: *Tiszakeszi-főcsatorna*, 1956: *Folyás, Tiszakeszi csatorna*, 1941: *Folyás*, 1916: *Folyás*, 1900: *Folyás ér*, [1900]: *Folyás*, 1897: *Folyás ér*, [1880]: *Folyás-Ere*, 1871: *Folyás-ér*, 1870: *Folyás*, 1853: *Folyás*, [1850 k.]: *Folyás ere*, [18. sz.]: Fluvius *Folyás*, 1784: a *Folyás* mentiben, 1783: *Foljas*, 1776: *Aggeribus Folyasiensibus*, 1752: az *folyas* higyánál dolgoztak az Atsok, 1752: *Labores Fabri Lignary circa erectionem novi pontis in fluvio Folyás dicto in territoris Polgariensi*, 1692: *Pontis et Aggerium Folyasiensium ad oppidum Polgár*, 1643: *Folyás*, 1643: Az Szent Margitai föld pedig az *Folyáson* túl. — A külterület délnyugati részét kettészelő vízfolyás. A *folyas* földrajzi köznévből tulajdonnevesült, melynek jelentése 'kisebb (időszakos) vízfolyás, patak', illetve 'a fölösleges vizet levezető természetes árok, csatorna'. Térképeken

A Folyás-ér és hídja az első katonai felmérés térképén

Folyás-ér, *Folyás ere*, *Folyás* alakban fordul elő. Vízügyi elnevezése **Tiszakeszi-(fő)csatorna**. A helybeliek nem ismerik ezeket az elnevezéseket, **Kanális**, illetve **Csatorna** néven utalnak rá. Erről az érről kapta a település a nevét, és nagy valószínűséggel az első, 17–18. századi említések is erre a vízfolyásra vonatkoznak, melyek közül több is a víz fölött épülő hídról és a folyóparti töltésről számol be. Az első katonai felmérés térképének tanúsága szerint ebben az időszakban rendkívül mocsaras, vízállásos volt ez a terület. A mai belterület déli részén, illetve a mai Betlehem területén álltak csak épületek. Lehetséges, hogy a latin nyelvű iratokban említett híd e két tanyahely között állt, valahol a mai Templom-tónál lévő híd tájékán. — BENCSIK 1974a: 236, ÉGy., EKFT., FKnt., Kat., KOMÁROMY 1898: 70, 71, LOVAS 1993: 49, MAGYAR 2019: 13, 16, 17, 19, MaKF., MHA. 208, MoFnT. 2/9, MÓNUS 2000: 263–264, NYAKAS 1974: 186, T1.S.70.72/1–8, T1.S.78.1806/1–23, T9.Ny.76, T9.SzmK.38/1–66, T9.SzmT.50, T10.FM.46, T10.FM.50, T10.FM.162, T10.FM.172. — T15-H4.

Folyás-ér 2. lásd **Bágy-ér**

Folyás ere lásd **Folyás-ér 1.**, **Bágy-ér**

Folyás-fok 18. sz.: *Folyásfok*, 1781: *Folyas Torok*. — Azt a helyet nevezhették így, ahol a Folyás-ér a Selypesbe ömlött. Egy korai térképen **Folyás-torok** formában olvasható. — BENCSIK 1974a: 236, T10.FM.43.

Folyási-Lóger-tanya 1941: *Folyási Lóger-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a Bágy keleti részén, a Harmadik-kanális és az autópálya találkozásánál. — MaKF. — T17-F2.

Folyási-mocsár 1864: *folyási mocsár*. — Ma nem ismert név. Az egykori tanyaközpont vagy a Folyás-ér közelében lehetett. — PESTY 1864/38: 269b.

Folyási-pusztá lásd **Folyás-pusztá**

Folyási-tábla lásd **Folyás-pusztá**

Folyásitánya lásd **Folyás 1.**

Folyás-patak 1970: *Fojás-patak*, 1968: *Fojás-patak* | *Állandó jellegű, de sekély vizű patak. Nevét is arról kapta, hogy „itt állandóan fojik a víz.”* Ugyancsak erről adódott aztán a tanyaközpont, *Folyás neve is*. 1967: *Folyáspatak*, 1909: *Fojás-patak*, 1909: *Folyáspatak*, 1909: *Folyáspatak*. — Észak–dél irányban folyó csatorna a település külterületének északnyugati részén, a Kígyós és a Tinó-lapos között. Újabb adatolási név, nem valószínű, hogy maga a település erről kapta a nevét. — PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 7, TERGE 1968: 24. — T16-B2.

Folyáspusztá lásd **Folyás 1.**

Folyás-pusztá 1981: *Folyás*, 1941: *Folyás*, [1925]: *Folyás*, 1916: *Folyás*, [1910]: *Folyás psz. [pusztá]*, 1900: *Folyás pusztá*, 1883: *Folyás-pusztá*, 1870: *Folyás*, 1864: *Folyási pusztá*, 1858: *Pusztá Folyás*, 1824: *Folyási Tábla*, [1810]: *Folyási Tábla*. — A belterülettől keletre eső határrész, egykor a Folyáshoz tartozó földbirtokot jelölték így a térképeken. **Folyás**, **Folyási-pusztá** és **Folyási-tábla** néven is szerepel. — HKFT75., Kat., MaKF., MáT1910, MKFT., MoFnT. 2/9, PESTY 1864/38: 269a, 269b, T9.K.66, T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.38, T10.FM.44, T10.FM.85. — T16-D2.

Folyástánya lásd **Folyás 1.**

Folyás-torok lásd **Folyás-fok**

Futrinka 2024: *Futrinka* | *Ez egy hássor. Dolgozók vótak abba. Asztat egy melóus gujás, Pityunak hífták, ő neveszte el Futrinkának. Akkor volt a tévébe a Futrinka úcca.* 2017: *futrinka*. — A település belterületének északnyugati szélén található házsor. Nevét a *Futrinka utca* című bábsorozat után kaphatta metaforikus névadással. De az sem zárható ki, hogy a *futrinka* rovar szolgált a névadás alapjául. — ÉGy., KISS et al. 2017: 8. — T27-F2.

Görbeházi-csatorna lásd **Bágy-ér**

Görög-szög 2024: *Görök-szög ~ Görök-szöge-si-rész*, 1970: *Görög-szög*, 1968: *Görökszög*

| *Natyszög alatt van. Régenn ez is a káptalané vót.* 1967: *Görögszög* | *Káptalané volt. Szántó terület Nagyszög alatt.* 1871: *Görögszög*, 1864: *görög szög*, *kígyós Zúg*, 1856: *Kígyózug*, [18. sz.]: *Kígyó Zug*, 1781: *Görög Zúg*, *Lapos To Zúg*. — A Selypes-ér kanyarulata által határolt terület, a Kígyós és a Nagy-szög között. A név utótagja a *szög* 'folyókanyarban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznév. A név előtagja talán személynév lehet. **Görög-szögesi-rész**, **Görög-zug** formában is előfordul. Egyik első térképes ábrázolása **Lapos-tó-zug** névvel jelöli, az itt lévő Lapos-tóra utalóan. Emellett említik **Kígyó-zug**, **Kígyós-zug**-ként is, ezen elnevezéseit a közelben álló Kígyós határrész, illetve Kígyós-domb melletti fekvése miatt kaphatta. — BENCSIK 1974a: 241, ÉGy., FKNT., PESTY 1864/38: 269b, PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 7, TERGE 1968: 24, T1.S.70.72/1–8, T10.FM.43, T10.FM.172. — T15-G4H3.

Görög-szögesi-rész lásd **Görög-szög**

Görög-zug lásd **Görög-szög**

Gulyakút 1993: *Gulyakút*, 1981: *Gulyakút*. — A külterület keleti szélén, a Kígyós-dombtól délre lévő kút. — LOVAS 1993: 49, MoFnT. 2/9. — T15-G3.

Gyöngy-tábla 2024: *Gyönty-tábla* | *Annak idején neki ot vóyt a háza, ot lakot kint.* — A Basa területén, a Selypes-hídtól délre fekvő szántóföld, egykori tanya. Tulajdonosáról nevezték el. — ÉGy. — T15-H2.

Halas lásd **Bivaly-halmi-halastó**

Halastó lásd **Bivaly-halmi-halastó**, **Tinó-laposi-halastó**

Harmadik-kanális 2024: *Harmadik-kanális* | *És még innem Fojásról, vót három kanális, asziszem, a földek között. Első, Második, Harmadik, a Bágyi-erdő mellett.* — A külterület északkeleti részén, a Bágy területén található észak–dél irányú öntözőcsatorna. Vö. Első-kanális, Második-kanális. — ÉGy. — T17-F1.

Hasítás 2024: *Hasítás*. — A külterület északnyugati szélén lévő erdőnyúlvány, amely Folyás és Polgár határvonalát jelöli. A név a *hasítás* 'határrészeket elválasztó határvonal' földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKNT. — T16-A1.

Határ-ér 1788: A Tarjáni Földet a Polgári határtul a *Határ ér* választja el, egészen a Kis Pasa

fokáig. — A külterület nyugati szélén, Folyás és Tiszatarján határán húzódó ér. — BENCsik 1974a: 237. — T15-H2.

Ház-tanya lásd **Deli-ház**

Hodály 2024: *Hodáj | Egy régi építésű hodáj. Valamikor a téjeszidőbe meg ijen dohánypajta lett, a dohányt ot szárították. Meg juhok is vótak abba.* — A mai belterület középső részén, az Árpád téren lévő juhhodály, melynek már csak az alapja van meg. — ÉGy. — T27-G2.

Igrici-hát lásd **Igrici-ház**

Igrici-ház 1916: *Igricziház*, 1909: *Igrici ház*, 1900: *Igrici hát*, 1900: *Fleischer istálló*, [1900]: *Igrici ház*, 1897: *Igriczi ház*. 1883: *Fleischer istálló*, 1870: *Igriczi ház*. — A külterület nyugati részén, a Peres területén található egykori tanya, amelynek gémeskútja is volt. Az első katonai felmérés térképén (1783) is jelölik a kút helyét, ahogy a magyar katonai felmérés térképén (1941) is. Nevét tulajdonosáról kaphatta, de az is elképzelhető, hogy igriciek voltak elszállásolva ezen a tanyán, vagy ők bérelték. **Fleischer-istálló** névvel is jelölik, mely szintén személynévi eredetű elnevezés. Az **Igrici-hát** alak elírás lehet. — EKFT., HKFT., Kat., MaKF., TARJÁNYI 1967: 8, TERGE 1968: 26, T9.K.66, T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.46, T10.FM.162. — T15-G3.

Imaház 2024: *Imaház*. — A belterület középső részén, a Váci Mihály utcán, a Temető mellett lévő templom, amely 1983-ban épült. Hivatalos neve Szent László király templom. — ÉGy. — T27-G2.

Iskola 1. 2024: *Iskola ~ Közösségi ház | Intézőji lak volt, és asztán ezernyolcászatvankilendzben keszték meg a tanítást.* 1914: *iskola*, 1901: A Méltóságos Egri fő Káptalan Folyási uradalmá-

Imaház

Fotó: Hortobágyi Leader Egyesület

ban lévő rom[ai] kath[olikus] *Iskolához* készí-tendő új Iskolapadok, 1895: a folyási rom[ai] kath[olikus] népiskola. — A belterület nyugati szélén, a Kossuth utca 9. szám alatt álló épület. Eredetileg gazdatiszti lak volt, majd iskolaként működött. A 20. század második felében a felső tagozatos gyerekek tanultak itt. Jelenleg funkci-ója miatt **Közösségi ház**-nak is nevezik. — ÉGy., Magyar 2019: 66, 70, 81–83. — T27-G2.

Iskola 2. 2024: *Iskola | Fojáson az Iskola, ami vót, ott, ahogy most van a bót.* — A belterület déli részén, a bolt mellett lévő egykori iskola-épület. Mára lebontották. — ÉGy. — T27-G3.

Iskola 3. 2024: *Iskola*. — Basa területén, a Kereszt szomszédságában álló egykori épület. — ÉGy. — T16-A1.

Iványi-tanya 1883: *Iványi tanya*. — A Bágy keleti részén álló egykori tanya. Bizonyára a tulajdonosáról kapta a nevét. — T10.FM.93. — T17-F3.

Kákás-lapos 2024: *Kákás-lapos*. — A külterület északnyugati részén, Basa és a Tinó-laposi-ha-lastó között található terület. Nevét növényze-téről kapta. — ÉGy. — T16-B1.

Kállai Éva utca lásd **Dobó István utca**

Kanális lásd **Folyás-ér 1., Szandalik 1.**

Kántor-föld lásd **Zomogyi**

Kántor-Zomodi-föld lásd **Zomogyi**

Karikás Frigyes utca lásd **Dózsa György utca**

Kásai-kút 1916: *Kásai kút*, 1870: *Kásai kút*. — A belterület szomszédságában, attól keletre, a Nyugati-főcsatornán túl álló egykori gémeskút. A *Kásai*-előtag a Kis-Kása-dombra utal. — Kat., T9.SzmK.38/1–66. — T16-D2.

Kastély 2024: *Kastéjj ~ Tiszti lakás | Ami ki-maratt, a Örvény-szögbe a intézőnek a kastéjja, amit má elbontottak, de a heje még máji napig megvan. | A népnyelv Kastéjnak nevezte, de ez ety föltszintes épület volt, egy ojan kétszáz-há-romszáz négyzetméter körüli alapterülettel ren-delkezett, inkább kúrijának vagy intézőji laknak tuggyuk hivatalosan nevezni, mint kastéjnak.* — Az Örvény-szög északi részén található egykori intézői lakás. Mára elbontották, csak az udvarán álló kút van meg. **Tiszti lakás** néven is említik. — ÉGy. — T16-D3.

Kerecsei-tanya lásd **Felső-Kerecse-tanya**

Kereszt 2024: *Kérészt* | *Még is van a Kérészt, ott, ahogy a Sejpés-híd van, azon errű, a hídnak a tövibe.* 2017: *Kereszt* | *Az alapokba bevésték a mindenkori állítató nevét is. „Isten dicsőségének a hívők emlékére zsendovics józsef kanonok 1887”.* — Kökereszt Basa területén, az egykori lakott rész központjában, a Basai híd mellett. — ÉGy., Kiss et al. 2017: 22. — T16-A1.

Kereszt-ér 1864: *kereszt ér*, 1821: A Székér és a *Keresztér* között lévő szántó földek laposak, [18. sz.]: *Kereszt Ér*. — Egykori vízer a Farkas-ér és a Szék-ér között, nagyjából a mai Tarjáni út vonalában futhatott. A térképes forrás szerint két nagyobb vízállást kötött össze, erről kaphatta az elnevezését. Vö. *Kereszt-ér laposa*. — BENCSIK 1974a: 240, PESTY 1864/38: 269b, T1.S.70.72/1–8. — T17-A3.

Kereszt-ér laposa 1864: *Kereszt ér lapossa*. — A Kereszt-ér melletti mélyebb fekvésű részt nevezhették így. — PESTY 1864/38: 269b.

Keresztes-fenék [1880]: *Keresztes-Lapossa*, 1870: *Keresztes fenék*. — A település külterületének déli részén, a mai Bivaly-halmi-halastó helyén levő mélyebb fekvésű terület. Nevét vélhetően a területen álló feszületről kapta. Utótagja a *fenék* 'valamely terület mélyebben fekvő része' földrajzi köznév. **Keresztes laposa** néven is említik. — FKNT., Kat., T10.FM.50. — T16-C4.

Keresztes laposa lásd **Keresztes-fenék**

Kerülőház lásd **Betlehem, Deli-ház**

Kígyós 2024: *Kígyóus ~ Kígyóusi-réjsz* | *Meddőü jóságok vótak kiverve még a téjeszben.* | *Az mind legelőü.* | *Egy nyolcvan-szász hektáros terület.* 2019: *Kígyós*, 2000: *Kígyós* | *Ilyen nagyobb szikes legelőrészt a Folyás ér bal oldalán Kígyós, Folyás-Kígyósnak is nevezték.* 1993: *Kígyós*, 1981: *Kígyós*, 1970: *Kígyós*, 1968: *Kígyós, -ba* | *A Tiszának a régi ártere vót az, oszt a Tisza egy-egy kiöntése után sok vízisikló marad benne.* *Errű neveszte el a nép Kígyósnak.* | *A főt környikin nagy víz vót, oszt a repedésegbe csúszók vótak.* *Azokrú neveszte el a nép Kígyósnak.* 1967: *Kígyós*, 1916: *Kígyós*, 1909: *Kígyós*, 1900: *Kígyós*, 1898: *Kígyós*, 1897: *Kígyos*, 1883: *Kígyós*, 1871: *Kígyós*, 1870: *Kígyós*, 1866: *Kígyós*, 1848: *A Kígyósról* minden marha kitiltatik. 1846: *Kígyósi* pusztán, 1845: *A Kígyóson* két köblös zab vetés, 1834: *a Kígyós*, mellyet mostanában

Kígyós

Fotó: Porczió Veronika

egy némely Gazdák árendába bírnak, 1783: *Kégyós*. — A település északnyugati részén, Basa és a Farkas-ér között fekvő nagy kiterjedésű gyepterület, legelő. Nevét a területen élő hullókról kapta. **Kígyósi-rész** néven is említik. Vö. *Kígyós-domb*, *Kígyós-hát*, *Kígyósi híd*, *Kígyós-tanya*, *Kígyós-zug*, *Ó-Kígyós*, *Új-Kígyós*. — BENCSIK 1974a: 240, ÉGy., EKFT., HKFT., Hnt., Kat., LOVAS 1993: 42, 49, MAGYAR 2019: 9, 11, MoFnT. 2/9, MÓNUS 2000: 264, PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 9, TERGE 1968: 29, 44, T9.K.66, T9.Ny.76, T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.46, T10.FM.93, T10.FM.172. — T15-H3, T16-A3A2B2.

Kígyós-domb 2024: *Kígyózs-domb*, 2017: *Kígyós-domb*, 1981: *Kígyós-d[omb]*, 1900: *Bival hal[om]*, 1897: *Kígyosdomb*, 1883: *Bial Hlm. [halom]*, *Bival hal[om]*, 1871: *Kígyós-domb*, 1870: *Kígyós domb*, 1858: *Kígyós domb*, 1844: birkái kiszorítottván az árvíz következtében a *Kígyósdombi* hátra, 1821: *A Kígyóshát* és a Farkasér mellyéke lapossas, a hátsabb részekén meglehetősek az életek. 1783: *Kégyos dombb*, 1768: *A Selypes vizétől nem messze van a Kígyós domb...* megmutatták a *Kígyós domb* oldalában a Hármashatárt. — A külterület nyugati szélén, a Kígyós és a Selypes között lévő halom. **Kígyós-hát**-ként is említik, térképeken **Bivaly-halom** névvel is jelölik. — BENCSIK 1974a: 235, 241, ÉGy., EKFT., HKFT., HKFT75., Kat., Kiss et al. 2017: 25, MKFT., MoFnT. 2/9, T9.K.66, T10.FM.46, T10.FM.172. — T15-G3.

Kígyós-dombi-erdő 2024: *Kígyózs-dombi-erdőü* | *Fönt, tejjesen fönt a parton, ahogy a Patkó van, a Patkónak a sarkába.* — A nyugati határszáron, a Kígyós-dombnál lévő kisebb erdő. — ÉGy. — T15-G3.

Kígyós-hát lásd **Kígyós-domb**

Kígyósi híd 2024: *Kígyóusi híd ~ Fehér híd*, 1970: *Kígyósi-híd*, 1968: *Kígyósi-híd | A Kígyós nevű területen végig folyó patak fölé emelt híd*. 1967: *Kígyósi-híd*. — A külterület északnyugati részén, a Kígyós területén található híd, amely a Deliházi úton a Selypest a Nyugati-főcsatornával összekötő kanálison vezet át. A **Fehér híd** elnevezés a híd színére utal. — ÉGy., PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 9, TERGE 1968: 29. — T16-A2.

Kígyósi-rész lásd **Kígyós**

Kígyós-tanya 2024: *Naty-Kígyóus ~ Kígyóus-tanya ~ Őu-Kígyóus ~ Régi-Kígyóus*, 2017: *Kígyós-tanya*, 2000: *Folyás-Kígyós tanya*, 1974: *Kígyós tanya*, 1941: *Kígyós tny. [tanya]*, 1916: *Kígyós tanya*, *Kígyós-tanya*, 1902: *Kígyós tanya*, 1900: *Kígyós tn. [tanya]*, [1900]: *Kígyós tanya*, 1883: *Kígyós tanya*, 1853: *Kígyós tanya*. — A külterület nyugati részén, a Kígyóson, a Tarjáni út mellett lévő tanya, juhtelep. A káptalani hodályok még ma is állnak, de nagyobb részt átépítették, a cselédepületeket elbontották. A **Nagy-Kígyós** elnevezés a tanya méretére utal, az **Ó-Kígyós** és a **Régi-Kígyós** megnevezések is a másik tanya nevével állnak korrelációban: a kettő közül az Új-Kígyós épült később. — BENCSIK 1974a: 241, ÉGy., HKFT., Hnt., KISS et al. 2017: 25, MaKF., M. NEPPER 1974: 414, MÓNUS 2000: 264, PJFN. 19, T9.K.66, T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.162. — T16-B2.

Kígyós-zug lásd **Görög-szög**

Kígyó-zug lásd **Görög-szög**

Király-ér lásd **Selypes, Szandalik 1.**

Kis-Kása-domb 1870: *Kis Kása domb*. — A külterület északkeleti részén található halom. A név *kis* előtagja a Polgár területén található Kása-halomhoz való viszonyítást fejezi ki. Vö. Kásai-kút. — T1.S.79.929/8.

Kis-Pasa 1768: a Kis Pasa fokáig, ahol a *Kis* és *Nagy Pasát* úgy egészen a Pasa hátat a Tiszatarjáni határhoz hagyván. — A név egy kisebb vízállást jelölhetett a Basa területén, esetleg a Basa kisebb kiterjedésű részét nevezhették így. A Nagy-Pasa Tiszatarján keleti részén lévő egykori vízállás, nagy valószínűséggel a Kis-Pasa is Tiszatarján keleti-északkeleti részén volt. — BENCSIK 1974a: 246.

Kopasz-töltés 2024: *Kopasz-töltés | Ahogy megyünk ki a Betlehemnek, ugye akkor annak*

idejibe az magosab vót. — A belterületről délre található magasabban fekvő földsáv, melyen földút is halad. — ÉGy. — T16-C3.

Kossuth utca 2024: *Kosút úcca*, 2017: *Kossuth u[tcá]*, 2012: *Kossuth utca, Felszabadulás útja*, 2000: *Kossuth utca*, 1973: *Kossuth utca*. — A település legnyugatabbi, észak-déli irányban húzódó utcája. A 2013-as utcanév-változtatásig a **Felszabadulás útja** nevet viselte. Ma *Kossuth utca* a hivatalos neve. — BENCSIK 1974: 542, ÉGy., KISS et al. 2017: 14, L0.26.23.1, MÓNUS 2000: 288. — T27-F2.

Kotró lásd **Bágy-ér**

Kotró-kanális lásd **Bágy-ér**

Kovács-tanya 2024: *Kovács-tanya | Ahogy megyün ki Bivaj-halomra, és ha átmegyünk a Halasnak a leeresztőcsatornán, jop kész felől sarogba vót, a híd mellett*. — A külterület középső részén, a Bivaly-halmi-halastó és a Szivattyútelep között lévő egykori tanya. Nevét tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T16-B3.

Közösségi ház lásd **Iskola 1.**

Lapos-tó 1864: *Lapos tó*, 1781: *Lapos To*. — Egykori tó a Görög-szög területén. Vö. Lapos-tó-zug. — PESTY 1864/38: 269a, T10.FM.43. — T15-G4.

Lapos-tó-zug lásd **Görög-szög**

Lenin tér lásd **Árpád tér**

Lóger 2024: *Örven-szegesi-Lógër | Juhászok vóutak, meg ety kerülő vóut ott*. 1970: *Lógër*, *Lógër-tanya*, 1968: *Lógër*, *Lógërba*, *Lógër-tanya*, 1961: *Lóger*, 1916: *Lóger*, *Lóger tanya*, 1909: *Lóger*, *Lóger tanya*, 1909: *Lóger tanya*, 1909: *Lógertanya*, 1902: *Örvényszögilóger tanya*, 1900: *Lógër tn. [tanya]*, [1900]: *Lóger*, *Lóger tanya*, 1886: *Logér t[anya]*, 1883: *Loger tanya*, 1883: *Logér tn. [tanya]*, [1880]: *Lóger*, 1870: *Lóger*, *Lóger tanya*, 1802: *Logér t[anya]*. — Az Örvény-szög keleti részén található egykori tanya. A név a *lóger* 'takarmány, cséplés előtti gabona, szalma tárolására kijelölt hely' jelentésben használatos földrajzi köznévből alakult. Térképes forrásokon **Lóger-tanya**, **Lógër-tanya**, **Logér-tanya** néven is szerepel. **Örvény-szegesi-Lóger**, **Örvényszögi-Lóger-tanya** néven is említik. — ÉGy., FKNT., GÖNCZY, HKFT., HKFT75., Hnt., Kat., PJFN. 20, TARJÁNYI 1967: 11, TERGE 1968: 32, T9.K.66,

T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.50, T10.FM.162, T16.T.110. — T17-E4.

Logér-tanya lásd **Lóger**

Lóger-tanya lásd **Lóger**

Lógér-tanya lásd **Lóger**

Lopó-hát 2024: *Lopóu-hát* | *Az Etyhász-fenekesi-erdőn túl, tehát a Bődön-hát felé, de az erdőn túl vót, hát mos má a heje vam meg, de úty hitták, Lopó-hát. Ott is, hát nem tom, mikor birka, mikor szarvasmarha vóut, és ott is vóut ety cselétház. Azér neveszték el Lopó-hátnak, mer valamikor kirabolták ottan. De mán csak a heje vam meg.* | *Lopó-háton is legelőü vót egy része, arra a Báty-Szandaliki-csatorna fele, de fűlszántották, ottan fűlszántotta a gazdaság, hát én is szántottam.* 2017: *lopóhát*, 1993: *Lopó-hát*, 1981: *Lopó-hát*, 1970: *Lopó-hát*, 1968: *Lopóhát* | *Kis tanya át ot régënn. Nagy nádas vette körü, osz sokszor belopóckottak oda a betyárok megbújnyi.* 1941: *Örvényszögi Lopóhát*, 1916: *Lopóhát*. — A külterület délkeleti szélén található határrész. Átnyúlik a görbeházi és az újszentmargitai határba. Egykor tanya is állt rajta. A tanyát a magyar katonai felmérés térképe azonos helyre jelöli az 1870-es kataszteri térkép Felső-Kerecse-tanyájával, így lehet, hogy az vette át az **Örvényszögi-Lopó-hát** nevet. A névadás pontos indítékát nem ismerjük. Lásd *Lopó-hát* (Görbeháza, Újszentmargita). — ÉGy., Kiss et al. 2017: 8, LOVAS 1993: 42, MaKF., MoFnT. 2/9, PJFN. 20, TERGE 1968: 32, 44, T9.SzmK.38/1–66. — T16-C5D5.

Lopóháti nagyút lásd **Lopóháti út**

Lopóháti út 2024: *Lopóyháti út*, 1981: *Lopó-háti Nagy út*. — A külterület délkeleti részén, a Lopó-háton nyugat–kelet irányban húzódó földút. Térképen **Lopóháti nagyút** néven is szerepel. — ÉGy., MoFnT. 2/9. — T16-D5.

Magtár 2024: *Maktár*. — A belterület déli részén, a Dobó István utcán álló épület, mely egykor magtár volt, ma tehénistálló. — ÉGy. — T27-G2.

Margitai-Bágy 1916: *Margitai bágy*, 1900: *Margitai bágy*, 1870: *Margitai Bágy*, 1864: *Margitai Bágy*, 1853: *Margitai Bágy*. — A Bágy délebbi részeit jelölték ezen a néven a térképes források. A megnevezés arra utalhat, hogy az újszentmargitaiak birtokolták vagy használták

ezt a területet. Vö. Polgári-Bágy. — Kat., PESTY 1864/38: 269a, T1.S.78.1806/1–23, T9.Ny.76, T9.SzmK.38/1–66. — T17-E3.

Margitasi út 2024: *Margitasi út*, 1864: *Új városi ország[út] ... a' folyástól Koponya csárda felé B[almaz] új városi út vezet.* — A Folyást Újszentmargitával összekötő műút. Az előtagként álló *Margita* településnév -si képzővel szerepel. Korábban **Balmazújvárosi út**, **Újvárosi ország-út** volt a neve. — ÉGy., PESTY 1864/38: 268b, 269b. — T27-G3.

Második-kanális 2024: *Második-kanális* | *És még innem Fojásról, vót három kanális, asziszem, a földek között. Első, Második, Harmadik, a Bágyi-erdő mellett.* — A külterület északkeleti részén, a Bágy területén található észak–dél irányú öntözőcsatorna. Vö. *Első-kanális*, *Harmadik-kanális*. — ÉGy. — T17-E1.

Mátyus-fenék 1864: Egyház *Mátyús*, és bődön *fenek*ek szélei, 1853: *Mátyus Fenek*. — A külterület déli részén, az Egyház-fenéktől keletre lévő alacsonyabban fekvő terület. A név előtagja személynévi eredetű lehet. — PESTY 1864/38: 269a, T1.S.78.1806/1–23. — T16-C5.

Miklós-kút 2024: *Miklós-kút*, 1993: *Miklós-kút*, 1981: *Miklós-kút*, 1968: *Miklós-kút* | *A határba van ez a kút. Belefűt egy Miklós nevű gazda, oszt innel lett a neve.* — A külterület déli részén, a Lopóhát délnyugati részén lévő egykori kút. A név feltehető eredetét a helybeliek emlékezete

Magtár

Fotó: Porció Veronika

örzi. — ÉGy., LOVAS 1993: 49, MoFnT. 2/9, TERGE 1968: 45. — T16-C5.

Múzeum 2024: *Múzeum*. — A belterület déli részén, a Bolt mellett lévő épület, tájszoba. — ÉGy. — T27-G3.

Nagy Bágy halma lásd **Bágy halma**

Nagy-kanális lásd **Bogárvíz-árok**

Nagy-Kerecse lásd **Felső-Kerecse**

Nagy-Kígyós lásd **Kígyós-tanya**

Nagy maktár 2024: *Nagy maktár* | *Ot vót a Nagy maktár Fojáson bñt, mēg is van a betomplacc, az ēgy, űgy mondatik, kétszintes vót asszem, az is fábűl vót. A náttetō ojan vastag vót rajta! A termēnyt űty hortuk fēlfele vállon.* — A belterület déli részén, a Bolt és a Parókia között álló, gabonátárolásra szolgáló egykori épület. — ÉGy. — T27-G3.

Nagy-szeg lásd **Nagy-szōg**

Nagy-szōg 2024: *Naty-szōg*, 1981: *Nagy-szōg*, 1967: *Nagyszōg* | *a föld zsombikos (szōges) terület. Ehhez tartozik tanya központ. Szōgbe fojja körű a Királyér.* 1965: *Natyszōg*, *Naty-szōgbe*, *Nagyszōgbe*, *Nagyszōgbű*, 1916: *Nagyszōg*, [1900]: *Nagyszōg*, 1871: *Nagy-szōg*, 1870: *Nagyszōg*, 1781: *Nagy szeg*, [18. sz.]: *Ager Nagy Szeg*. — A település külterületének délnyugati részén fekvő, a Selypes-ér kanyarulata által közrefogott terület, mely átnyúlik Újszentmargita területére, ahol tanyaközpont is található rajta *Nagyszōg* néven. A név utótagja a *szōg* 'folyókanyarban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznév. Az első térképeken *Nagy-szeg* formában olvasható. Lásd *Nagy-szōg* (Újszentmargita). — ÉGy., FKNT., GÖRÖMBEI 1965: 15, Kat., MoFnT. 2/9, TARJÁNYI 1967: 13, T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.43, T10.FM.162, T10.FM.172. — T15-G5G4.

Nagy út 2024: *Nagy út* | *Ahogy mész Görbeházának, a Bágyi-erdőnek az errűlsō részén.* — A külterület északkeleti részén, a Bágyon keresztülhaladó földút, amely Folyást köti össze Görbeházával. — ÉGy. — T16-D3.

Németi-tanya 1870: *Némety tanya*. — Örvény-szōg egyik tanyája volt, amely az egykori Újszentmargitára vezető út mellett állt. Nevét tulajdonosáról kaphatta. — Kat. — T16-D3.

Nyugati lásd **Nyugati-főcsatorna**

Nyugati-csatorna lásd **Nyugati-főcsatorna**

Nyugati-főcsatorna 2024: *Nyugati* | *A Nyugati utána épűlt, az a hatvanas évekbe.* 2017: *Nyugati-főcsatorna*, 2000: *Nyugati-főcsatorna* | *Ma már természetes vízfolyás nincs a község területén, viszont sok csatorna keresztezi, ezek közül legjelentősebb a Nyugati-főcsatorna, mely közvetlenül a település mellett halad el. Ebből táplálják a Folyás területén lévő halastavakat.* 1993: *Nyugati-főcsatorna*, 1982: *Nyugati-főcsatorna*, 1970: *Nyugati főcsatorna*, 1968: *Nyugati csatorna*. — Mesterséges öntözőcsatorna, amely a Keleti-főcsatornából ágazik ki, és Hortobágy településen viszi bele a vizét a Hortobágy folyóba. Görbeháza felől folyik Folyás felé és tart tovább Újszentmargitára. A Bágy, az Örvény-szōg és az Egyház-fenék nevű területeken halad át észak–dél irányban. A nevet a vízügyi terminológiában hozták létre: a név *Nyugati*- előtagja a megnevezett hely viszonyított helyzetére utal, azaz arra, hogy a vizét kibocsátó Keleti-főcsatornától nyugatra húzódik. Ma széles körben használt megnevezés. A helybeliek *Nyugati* néven említik. *Nyugati-csatorna* formában is előfordul a régebbi forrásokban. Vö. *Nyugati-híd*. Lásd *Nyugati-főcsatorna* (Egyek, Görbeháza, Hortobágy, Polgár, Tiszacsege, Újszentmargita, Újtikos). — ÉGy., KISS et al. 2017: 5, 7, 10, 33, 40, 43, LOVAS 1993: 49, MoFnT. 1: 26, MÓNUS 2000: 264, PJFN. 23, TERGE 1968: 70. — T16-D3.

Nyugati-híd 2024: *Nyugati-híd*. — A belterületől délkeletre, a 3315. számú főút és a Nyugati-főcsatorna találkozásánál, a Templom-tó közelében lévő híd. A Nyugati-főcsatornán vezet át, erre utal a név előtagja. — ÉGy. — T16-D3.

Ó-Kígyós lásd **Kígyós-tanya**

Omodi-halom lásd **Zomodi-halom**

Örmény-szōg lásd **Örvény-szōg**

Örvény-szeg lásd **Örvény-szōg**

Örvény-szegesi-Lóger lásd **Lóger**

Örvény-szeg-major lásd **Örvény-szōg-tanya**

Örvény-szeg-tanya lásd **Örvény-szōg-tanya**

Örvény-szōg 2024: *Örvény-szōg ~ Örvény-szōgi-oudal* | *A Nyugatitűl van Örvény-szōg.* | *It vótak a házak, az örvény-szōgi házak a vasút meg a kövesút között. A Nyugati utána épűlt, az a hatvanas évekbe.* | *Ez az Örvény-szōg ez olyan kemény szántó vót, hogy gōzekékkal szántottak.*

| *Én it születtem az Örvény-szögben naty sújjal, a káptalannál vóút ety bábaasszony, segített a szülésznőknek.* 2000: Örvényszög, 1993: Örvényszög, 1981: Örvényszög, 1970: Örvín-szög, 1968: Örvényszög, Örvinszög | *Két ódalon körű fojja a Bágy-ér. Valósággal szögbevész.* 1967: Örvényszög, 1967: Örvényszög, 1965: Örvényszög, 1965: Örvényszög, Örményszög | *Az [Egyház-fenekesi-Jerdő mellett folyik el a Folyás nevű folyó, amely az erdő mellett hirtelen szögalakban megtörik, a törés a folyó örvénylését eredményezi, s ezért a mellette levő terület az Örvényszög nevet kapta (Ejtik Örményszögnek is!).* 1962: Örvényszög, 1956: Örvényszög, 1952: Örvényszög, 1946/47: Örvényszög, 1944: Örvényszög, 1941: Örvényszög, 1940: Örvényszög, 1937: Örvényszög, 1926: Örvényszög, 1916: Örvényszög, 1913: Örvényszög, 1909: Örvényszög, 1900: Örvényszög, [1900]: Örvényszög, 1898: Örvényszög, 1897: Örvényszög, 1888: Örvényszög, 1883: Örvényszög, 1878: a polgári parochiához tartozó Sz. Margita Örvényszegi részen legközelebb, a pusztai hivek vallásosságának ápolására, egy kö keresztet emeltetett, 1875: Örvényszög, 1870: Örvényszög. — A település külterületének középső részén, a Szandalik kanyarulatában található határrész, egykor tanyaközpont is volt rajta. A Nyugati-főcsatorna kettévágja az egykor egybefüggő területet. Kisebb része átnyúlik Görbeháza területére. A név előtagja az örvénylő vízfolyásra utal, utótagja a szög 'folyókanyarban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznév. **Örvény-szeg, Örvény-szögi-oldal** formában is említik. PETE GIZELLA szerint **Örmény-szög** alakban is előfordul. Vö. Örvényszögesi híd, Örvény-szögi-erdő, Örvény-szög-tanya. Lásd Örvény-szög (Görbeháza). — BENCSIK 1974a: 246, ÉGy., FKNT., GÖRÖMBEI 1965: 15, Hnt., Kat., LOVAS 1993: 49, MAGYAR 2019: 40, MaKF., MHA. 208, MoFnT. 2/9, MÓNUS 2000: 280, MVM. 19: 71, PETE 1965: 4, PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 13, TERGE 1968: 36, 45, T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.46, T10.FM.93, T10.FM.162, T10.FM.169. — T16-D3D4, T17-E4.

Örvényszögesi híd 2024: *Örvényszögesi híd*, 1970: *Örvín-szögesi-híd*, *Örvinszögesi hídhó*, 1968: *Örvinszögesi híd* | *az előző névvel jelölt területen épített híd.* — A belterületől északra,

Örvényszögesi híd

Fotó: Porció Veronika

az Örvény-szög területén, a Szandalikon átvélő köhíd. — ÉGy., PJFN. 20, TERGE 1968: 36. — T16-D3.

Örvény-szögi-erdő 2024: *Örvényszögi-erdő* | *A Bágyi-erdő meg az Örvén-szögi-erdő között ment az a kanális.* — A Bágyi-erdő délnyugati, az Örvény-szög melletti része. — ÉGy. — T16-D4.

Örvény-szögi gazdaság lásd **Örvény-szög-tanya**

Örvényszögi-Lóger-tanya lásd **Lóger**

Örvényszögi-Lopó-hát lásd **Lopó-hát**

Örvény-szögi-oldal lásd **Örvény-szög**

Örvény-szögi-tanya lásd **Örvény-szög-tanya**

Örvény-szög-tanya 1985: *Örvényszögtanya*, 1981: *Örvényszögtny. [tanya]*, [1910]: *Örvényszeg tn. [tanya]*, 1903: *Az örvényszögi tanya határában van egy léckerítéssel ellátott kőkereszt feszülettel.* 1902: *Örvényszög tanya*, 1900: *Örvényszeg tn. [tanya]*, 1893: *Örvényszeg m[ajor]*, 1886: *Örvényszeg t[tanya]*, 1883: *Örvényszeg tanya*, [1880]: *Örvényszög, Örvényszögi gazdaság*, 1802: *Örvényszeg t[tanya]*. — Az Örvény-szög északnyugati részén lévő egykori tanyaközpont. **Örvény-szögi-tanya, Örvény-szeg-tanya, Örvény-szögi gazdaság, Örvény-szeg-major** néven is említik. — GÖNCZY, HKFT., Hnt., MAGYAR 2019: 78, MáT1910, MoFnT. 2/9, T9.K.66, T10.FM.50, T16.T.110. — T16-D3.

Parókia 2024: *Parókija* | *És még it vam még a Parókija, még a maji napig megvan, a Temp-lonnak a melléképülete, ahon a pap lakot vagy élt.* — A belterület déli részén, a templomrommal szemben álló épület, egykori parókia. — ÉGy. — T27-G3.

Pasa lásd **Basa**

Pasa-hát lásd **Basa-hát**

Pasa laposa lásd **Basa-lapos**

Patkó 2024: *Patkó, Patkóba* | *Ez ety szántóterület.* 1993: *Patkós*, 1970: *Patkós* | *A Patkó-ér által körülzárt terület.* 1968: *Patkós* | *A folyási Patkó-érrel határos terület. A nevit is onnan kapta.* — A külterület nyugati szélén, a Patkó-érnél lévő szántóföld. **Patkós** formában is említik. — ÉGy., LOVAS 1993: 42, PJFN. 19, TERGE 1968: 36. — T15-G3.

Patkó-ér 1970: *Patkó-ér*, 1968: *Patkóér* | *Patkó alagba fojik ot körül a víz ere.* — A határ nyugati szélén található U alakú időszakos vízfolyás. Vö. *Patkó*. — PJFN. 19, TERGE 1968: 36, 45. — T15-G3.

Patkós lásd **Patkó**

Pehán-tanya lásd **Pincés-tanya**

Peres 1900: *Peres*, 1883: *Peres*, 1870: *Peres*. — A Görög-szögtől északkeletre található földterület. Egykor a szomszéd települések valamelyikével pereskedhettek rajta, innen kaphatta az elnevezését. — HKFT., Kat., T9.K.66, T9.Ny.76. — T15-G4.

Petőfi utca 2024: *Petőfi utca*, 2017: *Petőfi utca*, 2012: *Petőfi utca*, *Vörös Hadsereg utca*. — A belterület északi részén észak–dél irányban húzódó utca, amely a Bolyai János utcát köti össze a Dózsa György utcával. A 2013-as utca-név-változtatásig a **Vörös Hadsereg utca** nevet viselte. Ma *Petőfi utca* a hivatalos neve. — ÉGy., KISS et al. 2017: 14, L0.26.23.1. — T27-G1.

Pincés lásd **Pincés-tanya**

Pincés-tanya 1900: *Pincés tn. [tanya]*, 1883: *Pinces tn. [tanya]*, 1883: *Pincés tn. [tanya]*, 1883: *Pincés*, 1870: *Pinces tanya*, 1870: *Pehán tanya*. — Egykori tanya a Bágy északi, középső részén, a Bágy halmától délnyugatra. Az elnevezés eredetére vonatkozóan nincsenek ismereteink, de valószínűleg tulajdonosa után nevezhették így. **Pincés** néven is említik. Korábban **Pehán-tanya** volt a neve, mely szintén személynévi eredetű. — HKFT., HKFT75., Kat., T1.S.79.929/8, T9.K.66, T10.FM.93. — T17-E1.

Polgári-Bágy 1900: *Polgári bágy*, 1885: *Polgári bágy*, 1870: *Polgári Bágy*, 1864: *polgári bágy*, 1853: *Polgári Bágy*. — A Bágy északabbi részeit jelölték ezen a néven a térképes források.

A megnevezés arra utalhat, hogy a polgáriak birtokolták vagy használták ezt a területet. Vö. Margitai-Bágy. — Kat., PESTY 1864/38: 269a, T1.S.78.1806/1–23, T1.S.79.929/8, T9.Ny.76. — T17-E1.

Polgári út 2024: *Pógári út*. — A Folyást Polgárral összekötő műút. — ÉGy. — T27-F1.

Polgármesteri hivatal 2024: *Pógármesteri hivatal*. — A belterület nyugati szélén, a Kossuth utca 13. szám alatt álló épület. — ÉGy. — T27-G2.

Pusztá csárda 2024: *Pusztá csárda*. — A belterület északnyugati szélén, a Kossuth utca végén található presszó, amely az 1990-es években épült. — ÉGy. — T27-F2.

Pusztá-Szentmargita lásd **Szentmargita-pusztá**

Rákóczi utca 2024: *Rákóci utca*, 2017: *Rákóczi utca*, 2012: *Rákóczi utca*, *Zalka Máté utca*. — A belterület déli részén észak–dél irányban húzódó utca, amely a Váci Mihály utcát köti össze a Dobó István utcával. A 2013-as utca-név-változtatásig a **Zalka Máté utca** nevet viselte. Ma *Rákóczi utca* a hivatalos neve. — ÉGy., KISS et al. 2017: 14, L0.26.23.1. — T27-G2.

Régi-Kígyós lásd **Kígyós-tanya**

Rizsföld 2024: *Risföld ~ Risföldek* | *Risföld is vót a fojási téjesznek ot százöt hektár, mer ez foglalkozot rizzsel is annak idejin.* | *Csak ötven után, amikor a téjesz megalakút, há azok felszántották. Kiszették a zsilipeket, alakított egy risföldet, az vót a hejin, s utána aszt is felszámolta a téjesz, a Risföldet is. Szántó, most má szántó.* — Szántóföld a Bágy középső területén, egykor rizst termeltek rajta. **Rizsföldek** formában is említik. — ÉGy. — T17-E3.

Rizsföldek lásd **Rizsföld**

Rizstelep 2024: *Ristelep*. — Az Örvény-szög középső részén található egykori rizsföld. — ÉGy. — T16-D4.

Sajtház 2024: *Sajtház* | *Itt a fojási tanyaközpontban it vót ety Sajtház is, meg is vam még az a ház, lakják. Juhászok is fejtek, oszt ide horták be a tejet.* | *Valamikor ot csinálták a sajtokat.* — A Kossuth utca 28. szám alatt álló lakóház. — ÉGy. — T27-G2.

Selypes 2024: *Sejpös* | *A Sejpes a határ, a megyehatár.* | *Töp csatorna van ittem, van a Sejpös is, az Basánál fojik el.* | *Annak idejin ojan tiszta*

vót itt, ezek a vizek, hogy ebbe füröttünk, itt a Basaji hídnál, az vót a strand. El van vadulva úgy má, hoty csak. 2019: *Selypes*, 2017: *Selypes*, *Selypes-ér*, *Király-ér*, 2000: *Selypes* | *A település határa mellett északdéli irányban a Selypes-ér folyik*. 1993: *Alsó Selypes cs[atorna]*, *Király-ér*, 1981: *Alsó-Selypes-csatorna*, 1970: *Sejpes-ér*, *Kiráj-ér*, 1968: *Sejpesér*, *Kirájér* | *A kis patak a község [Polgár] mellett és a határ nagy részén végigfolyik*. 1967: *Selypes*, *Selypes ér*, *Királyér*, 1965: *Sějpes*, 1956: *Selypesér* | *A térképen Basa tanyától lefelé Selypesér*. 1941: *Selypes ér*, 1916: *Selypes*, *Selypes víz*, [1910]: *Sejpes ér*, 1904: *Selypes ér*, 1900: *Selypes ér*, 1900: *Sejpes ér*, [1900]: *Selypes*, *Selypes ér*, *Selypes víz*, 1897: *Selypes*, *Selypes ér*, 1883: *Selypes*, *Sejpes ér*, 1880: *Selypes ér*, 1877: *Selypes*, 1872: a régi vízfolyás helyén engedték meg a felesleges vizet levezetni a *Selypesbe*, 1871: Az első híd a *Selypesen*, a város végén ... A Bogát tavának és Örötvénynek a *Selypesbe* való lecsapolását, 1871: *Selypes-ér*, 1870: *Selypes*, *Selypes folyó*, 1870: *Selypes*, *Selypes ér*, 1864: *Selypes*, *Selypes folyó*, melly a' Tisza Szabályozásaelőtt a' Tiszába folyt 's a' töltés álltal onnét el zárodott, jelenleg pedig a' nagy szárazság következtében ki száradt. 1858: *Seypes ér*, 1853: Fl[uvius] *Selypes*, [1850 k.]: *Selypes er*, 1824: Fluvius *Selypes*, 1822: a mely rész a *Selypesen* túl van, 1808: Fluvius *Sejpes*, 1799–1803: Fluvius *Sejpes*, 1784: a *Selypesigh*, és a *Selypessen* által, 1783: *Selypes Bach*, *Selipes Riv[ulus]*, 1768: Rivulus *Sajpés*, 1768: Mindenkor az *Selypes* faroknál rekesztették a *Selypest*, 1767: *Sajpes Rivulus*, [1728]: a *Selpes* folyásán való halászatul, 1643: A *Szelpes* erdején az kit rajta találunk, büntetik, [1502 után, 16. sz. közepe]: *Zelpes*, 1483: fluuium *Zelpes*. — A település nyugati részén futó vízfolyás. Polgár felől érkezik a település határába és Újszentmargita felé folyik tovább. Természetes határvonal Folyás és Tiszatarján, illetve Tiszakeszi között. A helybeliek az ér polgári szakaszát **Király-ér**-ként azonosítják. Mivel az 1960–70-es évekbeli gyűjtések idejében Folyás még Polgárhoz tartozott, emiatt lehet, hogy az adatok között megjelenik ez az elnevezés is. Történeti források **Selypes-ér**, **Selypes-folyó**, **Selypes-víz**, **Szelpes** formában is említik. 18. századi térképeken *Sajpes*, *Saj-*

pés alakban jegyzik, amelyek az első szótagi nyílt e magánhangzókat is tükrözhettek esetleg. Vízügyi elnevezése **Alsó-Selypes-csatorna**. A *Selypes* neve az Árpád-korban keletkezhetett, és a szláv eredetű *zsilip* szóval van összefüggésben, annak -s képzős változata. A névadás pontosabb indítékát azonban nem ismerjük. A további részleteket lásd *Selypes* (Polgár) alatt. Lásd még *Király-ér* (Tiszagyulaháza, Újtikos), *Selypes* (Újszentmargita, Tiszacsege). — BENCSIK 1974a: 248, 521, ÉGy., EKFT., GÖRÖMBEI 1965: 15, HKFT., Kat., KISS et al. 2017: 4, 7, 8, 33, 40, 42, LIPSZKY, LIPSZKYMT., LOVAS 1993: 49, MAGYAR 2019: 12, MaKF., Mát1910., MHA. 199, 208, MKFT., MoFnT. 2/9, MÓNUS 2000: 264, NYAKAS 1974: 186, 195, PESTY 1864/38: 268a, PJFN. 18, SUGÁR 1974: 432, 441, TARJÁNYI 1967: 9, 14, TERGE 1968: 38, T1.S.11.830/1, T1.S.11.830/17, T1.S.78.1806/1–23, T1.S.78.1806/28–32, T1.S.79.929/8, T9.K.66, T9.Ny.76, T9.SzmK.38/1–66, T9.SzmT.50, T10.FM.44, T10.FM.46, T10.FM.51, T10.FM.93, T10.FM.103, T10.FM.162, T10.FM.172. — T15-H2.

Selypes-ér lásd **Selypes**

Selypes-folyó lásd **Selypes**

Selypes-híd lásd **Basai híd**

Selypes-víz lásd **Selypes**

Siló 2024: *Sillóu*. — Az Örvény-szög északnyugati részén található betonból készült silógödör. — ÉGy. — T16-D3.

Silógödör 2024: *Sillóugödör* | *Úgy monták a régi öregék, apukájék még nagyapámék, hogy aszt úgy csináltak annak idején, hoty sillóztak, s akkor abba horták a sillót, belelöktek két ökröt, taposták, és mikor elérte a kijáratot, mer van azon egy ajtó, akkor az ökröket kivették belőle, addig benne vótak*. — Basa területén található betonból készült silógödör. — ÉGy. — T15-H2.

Sima-hát 2024: *Sima-hát* | *Hát köszte van a Sima-hát, még Bivaj-halom, Tövikes között*. | *A Sima-hát, a jutelep, vagy mit tudom én, és azon túlhat, ottan száz hektár, százskét hektár vót, fënt a parton*. 2019: *Simahát*, 2017: *Sima-hát*, 2000: *Folyás-Simahát*, 1981: *Sima-hát*, 1974: *Simahát*, 1970: *Sima-hát* | *Sima, ahogy itt mondják: lapos lapáj föld*. 1968: *Simahát* | *Vék-telen sima, pusztá föld, nagy lapos lapáj*. 1916: *Simahát*, 1883: *Simahát*, 1864: *Simahát*. — A

délnyugati határszélén, a Töviskes és Nagyszög között elterülő szántóföld, legelő, mely átnyúlik Újszentmargita területére is. Elnevezését földfelszíni jellegéről kaphatta, de szóba jöhet az előtag személynévi eredete is. Lásd Sima-hát (Újszentmargita). — ÉGy., HKFT., KISS et al. 2017: 25, MAGYAR 2019: 9, M. NEPPER 1974: 415, MoFNT. 2/9, MÓNUS 2000: 264, PESTY 1864/38: 269b, PJFN. 20, TERGE 1968: 45, T9.SzmK.38/1–66. — T15-H4, T16-A4.

Somossy lásd **Somossy-tanya**

Somossy-tanya 1968: *Somossi tanya* | *Szintén a birtokos neve után adott műveltségi név.* 1916: *Somossy tanya*, 1909: *Somossy tanya*, 1870: *Somossy*. — Egykori tanya és a hozzátartozó földterület a Bágy keleti részén, a Bágy-ér mellett. A tanya a birtok északnyugati részén állt, a földterület átnyúlt Görbeháza mai határába. Elnevezését tulajdonosáról kaphatta. **Somossy** néven is szerepel. Lásd Somossy (Görbeháza). — Kat., TARIÁNYI 1967: 15, TERGE 1968: 39, T9.SzmK.38/1–66. — T17-F3.

Szabó-tanya 2024: *Szabó-tanya* | *Szabó-tanya, az is kint, a Patkónak mondatik, az meg ot lakott, a Patkónak a csúcsába. Kígyózs-dombi-erdő vam mellette.* — Egykori tanya a nyugati határszélén, a Selypes mellett, a Patkó délnyugati részén. Nevét tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T15-G3.

Szalag-erdő lásd **Farkas-éri-erdő**

Szállás lásd **Betlehem**

Szandalik 1. 2024: *Szandalik ~ Szandalik-csatorna ~ Báty-Szandalik ~ Báty-Szandalik-csatorna ~ Báty-Szandaliki-csatorna ~ Csatorna ~ Kanális* | *Ami jön itt, ez a fojási, ez mety tovább, és az belefojik a Hortobágyba. Báty-Szandalik, úty híjják a nevit, mer én meg a vízügynél dógosztam sokájig, nem sokájig: huszonöt évig. | Lopó-háton is legelőü vót egy része, arra a Báty-Szandaliki-csatorna fele. | Két irányba ágazik Örvény-szögnél, ahogy van a gát mellett – egy erdészház vót valamikor, és ot van egy zsilip, és az egyik része megyen a, minek mongyák, Örvény-szög felé, a másik meg az erdőn keresztül megyen.* 1993: *Bágy-Szandalik-főcsatorna, Szandalik cs[atorna]*, 1981: *Bágy-Szandalik-főcsatorna, Király-ér*, 1970: *Szandalik*, 1968: *Szandalik, Szandalikhó*, 1967: *Szandalik*, 1965: *Szandalik* | *Felső szakaszán Királyér, majd*

A Szandalik és a Bágy-ér találkozója

Fotó: Porció Veronika

Polgár községtől Selypes ér, Basa tanyától Szandalik a neve. 1965: *Szandalik-csatorna*, 1941: *Szandalik* (főcsat[orna]), 1909: *Szandalik*, 1909: *Szandalik, Bágyszandalik*, [1900]: *Szandalik*, 1883: *Szandalek ér*, [1880]: *Csatorna*, 1871: *Szandalik*, 1870: *Szandalik csatorna, Csatorna*, 1858: *Szandalek ér*, [1502 után, 16. sz. közepe]: *Zandalos ere*. — A külterület középső sávjában, főként nyugat–kelet irányban húzódó csatorna. A Selypesből ágazik ki, és a Hortobágy folyóba tart. Folyásról Újszentmargita felé folyik tovább, kis szakasza a település és Görbeháza közötti határvonalon halad. A helybeliek a Nyugati-főcsatornától kezdődő, kelet–délkeleti irányba folyó szakaszát nevezik így. A Selypes és a Nyugati-főcsatorna közötti szakaszára **Csatorna**, illetve **Kanális** néven utalnak, egyes térképeken ezt a szakaszt **Király-ér** néven jelölik. A vízfolyás Örvény-szögnél kétfelé ágazik: a helybeliek az északabbra és a délebbre tartó ágát is *Szandalik*, **Szandalik-csatorna**, **Szandalik-ér**, **Szandalik ere**, **Bágy-Szandalik**, **Bágy-Szandalik(i)-(fő)csatorna** néven említik, a korábbi források azonban megkülönböztetik a kettőt (az északabbi a Bágy-ér). Vízügyi neve *Bágy-Szandalik-csatorna*. A *Szandalik* név eredetileg településnév lehetett, amely valószínűleg személynévből alakult. A további részleteket lásd Szandalik (Újszentmargita) alatt. Lásd még Bágy-Szandaliki-csatorna (Görbeháza). — ÉGy.,

FNESz., HKFT., Kat., Kovács 2018a: 58, Lovas 1993: 42, 49, MaKF., MHA. 203, MKFT., MoFnt. 2/9, NÉMETH 2023: 375, PETE 1965: 6, PJFN. 26, SUGÁR 1974: 442, TARJÁNYI 1967: 15, TERGE 1968: 39, T10.FM.50, T10.FM.162, T10.FM.172. — T16-D4.

Szandalik 2. lásd **Bágy-ér**

Szandalik-csatorna lásd **Szandalik 1., Bágy-ér**

Szandalik-ér lásd **Szandalik 1.**

Szandalik ere lásd **Szandalik 1.**

Szék lásd **Szék-ér köze**

Szék-ér 1821: A *Szék ér* és a Keresztér között lévő szántó földek lapossak, [18. sz.]: *Szék Ér*; 1464: *Zeeker*. — Egykori ér, mely a Kígyós északi részén húzódott. A település északi víz-állásos területeiről vezette le a vizet a Selypesbe. Először a Polgár határába olvadt Csősz elpusztult település határjárásakor említik. A név *szék* előtagja a 'vízállásos, szikes terület' jelentésű földrajzi köznévből vagy az 'időszakos vízállás, esőtlen nyarakon kiszáradó tó' jelentésű tájszóból alakult. Vö. *Szék-ér köze*. — BENCSIK 1974a: 249, FKnt., FNESz., SUGÁR 1974: 430, T1.S.70.72/1–8. — T16-A2.

Szék-ér köze 1864: *Székér köz*i gye, 1843: Az Életek köz*i* Kaszállók, nevezetesen ... a *Szék ér köze*, 1464: in quadam planit*i*i *Zeek*. — Egykori gyepterület, kaszáló a Szék-ér közelében. Először az elpusztult Csősz település határjárásakor említik *Szék* néven, mely a *szék* 'vízállásos, szikes terület' jelentésű földrajzi köznévből alakult. SUGÁR ISTVÁN szerint a 15. században vízerekkel átszótt terület volt. — BENCSIK 1974a: 249, FKnt., PESTY 1864/38: 269b, SUGÁR 1974: 430.

Szelpes lásd **Selypes**

Szentmargita lásd **Szentmargita-puszt**a

Szentmargita-Kerecse lásd **Felső-Kerecse**

Szentmargita-puszta 1941: *Szentmargita-puszt*a, 1883: *Szent Margita Puszt*a, *Puszt*a-Szent-Margita, 1870: *Szt. [Szent] Margita*, 1858: *Puszt*a Szent Margita. — A település külterületének délkeleti részén található nagy kiterjedésű határrész, a Bágy-értől délre, a Bivaly-halmi-halastótól keletre, mely átnyúlik Újszentmargitára is. Az Újszentmargitához tartozó birtokokat jelölhették így a térképeken. *Puszt*a-Szentmargita és *Szentmargita* formában

is említik. Lásd Szentmargitapuszta (Újszentmargita). — HKFT., HKFT75., Kat., MaKF., MKFT. — T16-D4, T17-E5.

Szentmargit-Kerecse lásd **Felső-Kerecse**

Szikes 2024: *Szikes*. — A külterület nyugati részén, a Kígyós déli területén lévő, a Deliházi út és a Tarjáni út által közrefogott szántóterület. — ÉGy. — T16-A3.

Szil lásd **Szil-meg**

Szil-meg 2024: *Szil-még*, 2017: *Szilmeg*, 1974: *Szilmeg*, 1968: *Szilmég*, *Szilmégre* | *A területet – további két részre osztják: Szilmegi erdő és Szilmegi lapos*. 1967: *Szilmeg*, 1965: *Szilmég*, 1916: *Szilmeg*, 1909: *Szilmeg*, 1909: *Szilmeg*, [1900]: *Szilmeg*, 1870: *Szilmeg*, 1810: *Szil* nevezetű zugba. — A belterületől nyugatra eső kisebb kiterjedésű határrész. Egy része alacsonyabban fekvő, vízállásos terület, másik része erdő, mely valamikor szilfákból állhatott. A 19. század elején *Szil* formában említik. Vö. *Szil-meg hátja*, *Szil-megesi-erdő*, *Szil-megi-lapos*. — ÉGy., Kat., KISS et al. 2017: 25, M. NEPPER 1974: 415, MÓNUS 2000: 273, PETE 1965: 9, PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 15, TERGE 1968: 40, T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.162. — T16-C2.

Szil-megesi-erdő 2024: *Szil-mégesi-erdőü* | *It Fojás mellet van az a, it hátunk mëgett, úty híj-ják, hogy Szil-mégesi-erdőü. Ijen kereterdőü. | Itt, ahogy van az erdőü, itt ez be vóyt... töltyfák, de gyönyörű fák, és az alatt vótak a május elseji ünnepéjek*. 1970: *Szil-mégi erdő*, 1968: *Szilmégi erdő*, *Szilmégi erdőbe*, 1967: *Szilmegi erdő*. — A Szil-meg északi és keleti oldalát keretező szélesebb erdősáv. *Szil-megi-erdő* formában is említik. — ÉGy., PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 15, TERGE 1968: 40, 45. — T16-C2.

A Szil-meg részei: a Szil-megi-lapos és a Szil-megesi-erdő, háttérben a Futrinkával
Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

Szil-meg-fenek lásd **Szil-megi-lapos**

Szil-meg hátja 1864: *Szilmeg hátja*. — A Szil-meg magasabban fekvő részét nevezhették így, mely valószínűleg a mai Szil-megesi-erdővel lehet azonos. — PESTY 1864/38: 269b.

Szil-megi-erdő lásd **Szil-megesi-erdő**

Szil-megi-lapos 1970: *Szil-mégi-lapos*, 1968: *Szilmegi lapos*, 1967: *Szilmegi lapos*, 1864: *Szilmeoglalapossa*, [18. sz.]: *Szilmeg fenek*. — A Szil-meg középső és déli, alacsonyabban fekvő, vízállásos része. **Szil-meg laposa** formában, illetve **Szil-meg-fenek** néven is említik. — PESTY 1864/38: 269b, PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 15, TERGE 1968: 40. — T16-C2.

Szil-meg laposa lásd **Szil-megi-lapos**

Szivattyútelep 2024: *Szivattyútelep*. — A külterület középső részén, a Folyás-ér és a Bivaly-halmi-halastó levezető csatornájának összefolyásánál lévő vízátemelő gépi berendezés és ennek épülete. — ÉGy. — T16-B3.

Tanítók földje lásd **Zomogyi**

Tarján egyes lásd **Tarjáni egyes**

Tarjáni egyes 2024: *Tarjányi eggyes ~ Tarjány eggyes* | *A Tarjányi út mellett, annak a vonalába van ez*. — A külterület nyugati részén, Tiszatarjánhoz közel, a Borsodi-tábla mellett fekvő szántóföld. **Tarján egyes** formában is említik. — ÉGy. — T15-H2.

Tarjáni út 2024: *Tarjányi út* | *Azon mentek Tarjánba át. Lővezetett az a Tiszáho, ot mēnt keresztül Tarjamba, az mēnt a tarjányi révbe. | Itt ahogy a Pusztá csárda van, és ot lefelé. Lényegébe régebben az vót a fő közlekedési út Basa felé, meg itt a Kígyós felé. De má most mijóta a Halastó ot van, ott az ojan ingovány, hogy asz*

szinte járhatatlan. 1968: *Tarjányi út* | *A Tarjány az ēty kis eldugot tanya, oszt ami oda vezet utat elnevesztük Tarjányi útnak*. 1940: *Tarjáni út*, 1877: *Tarjáni ut, Tarjáni út*. — A település északnyugati végétől induló, a Deliházi útba befutó földút, ami egykor Tiszatarjánig vezetett. — ÉGy., TERGE 1968: 45, T1.S.78.1806/28–32, T10.FM.169. — T16-A3.

Tárkány-gyep lásd **Tárkányi-gyep**

Tárkányi-gyep 19. sz.: *Tárkányigyep*, [1880]: *Tárkányi Gyep*, 1870: *Tárkány gyep*, 1864: *Tárkányi tanyahely*, 1853: *Tárkányi tanya*, 1810: *Tárkányi szállások*. — A mai belterület és a Bivaly-halmi-halastó közötti terület, melyet egykor a mezőtárkányiak béreltek. **Tárkány-gyep**, **Tárkányi-tanya(hely)** és **Tárkányi-szállások** néven is említik. — BENCsik 1974a: 250, Kat., MÓNUS 2000: 273, PESTY 1864/38: 269a, T10.FM.50. — T16-C3.

Tárkányi-szállások lásd **Tárkányi-gyep**

Tárkányi-tanya lásd **Tárkányi-gyep**

Tárkányi-tanyahely lásd **Tárkányi-gyep**

Téglaégető 1. 2024: *Téglaégetőü* | *És ez mellet van ety téglaégetőü is. Valamikor az egri káptalannak itt égették a téglát, s abba építkeztek. A Halastóu mellet van. És it vót kettő izs belőle. Mind a kettő a Csatorna mellet vót, a víz kellet hozzá. 1883: Tégla egeelőhely [o: egetőhely]. — Egykori téglaégető a Tinó-laposi-halastó délkeleti szélén, a mai Futrinka mellett. **Téglaégető-hely**-ként szerepel egy történeti térképen. — ÉGy., HKFT. — T16-C2.*

Téglaégető 2. 2024: *Téglaégetőü* | *Valamikor az egri káptalannak itt égették a téglát, s abba építkeztek. És it vót kettő izs belőle, egyik Bet-*

Templom

Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

lehem mellett, ahogy megyüng Bivaj-halomnak kifele, és ott is volt egy a Csatorna mellett. — Egykori téглаégető a Folyás-ér északi része mellett, Betlehemtől északnyugatra. — ÉGy. — T16-C3.

Téглаégető-hely lásd Téглаégető 1.

Temető 2024: *Temetőű*, 1903: folyási ó- és új temetőkben. — A belterület középső részén, a Bartók Béla utcán és az Árpád téren fekvő temető. — ÉGy., MAGYAR 2019: 78. — T27-G2.

Templom 2024: *Templom ~ Templon* | *Engem ebbe kereszteltek. Sekrestyeji rész vót benne.* 2019: *Templom* | *Hajnalban robbantották fel a templomot. Akkor volt a robbanás ereje, hogy a téglák még az örvényszögbe is átrepültek.* 1909: folyási templom, 1903: Folyási templom, 1894: a folyási templom. — A belterület déli szélén, a Templom-tó északi partján lévő templomrom. A második világháborúban visszavonuló német katonák robbantották fel 1944. november 1-jén hajnalban. Az egykori római katolikus templom a 19. század végén épült, és Szent András tiszteletére szentelték fel. — ÉGy., MAGYAR 2019: 45, 58–59, 72, 75, 114. — T27-G3.

Templom egy lásd Templom-tó

Templom kettő lásd Templom-tó

Templom-tó 2024: *Templom-tó ~ Templom egy ~ Templom kettő ~ Vájoggödör* | *Vájoggödörnek monták annak idején, mer onnan épült ki Fojás meg Örvény-szög.* | *De mostan van neve: Templom-tó, az mongyuk, ahol lē vam bombázva a templom.* | *Templon egy, Templon kettő, mer az is Templon-tó, a kicsi is ott, a hídon túl.* — A belterületől és a Templomtól délre található halastavak. **Templom egy, Templom kettő** néven is említik őket. A Templom közelsége miatt nevezték el így. Egykor innen hordták a vályoghoz való agyagot, erre utal a *Vájoggödör* elnevezése. — ÉGy. — T16-C3.

Tinó-hát 1864: *tínó hát.* — PESTY adatközlője a Folyási-pusztá részeként említi, talán a Tinó-lapos közelében lehetett. — PESTY 1864/38: 269b.

Tinó-lapos 2024: *Tinó-lapos* | *Azé hitták Tinó-laposnak, mer a kiherélt bikabornyúból lett az ökör, osz tinóknak hitták addig, még járomba nem kerültek. Ot nőttek fől, oan négy-éves korába fokták be.* | *Ez legelő volt, e most má halastó má. A forradalom után csinálták*

Tinó-laposi-halastó

Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

a halastót, hatvanas évek, hatvankettő. 1993: *Tinó-lapos*, 1970: *Tinó-lapos*, 1968: *Tinó-lapos* | *Lapos, csak legellőnek jó terület a Szilmék főlött.* 1967: *Tinó lapos*, 1965: *Tinólapos*, 1916: *Tinó lapos*, 1909: *Tinó-lapos*, 1909: *Tinólapos*, 1870: *Tinó lapos.* — A belterületől északnyugatra, a Kígyóstól keletre elterülő egykori legelő, ma legnagyobb részén halastó van. A herélt bikaborjakat legeltették itt, erről kapta a nevét. Vö. Tinó-laposi-halastó. — ÉGy., Kat., LOVAS 1993: 42, PETE 1965: 7, PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 16, TERGE 1968: 41, 45, T9.SzmK.38/1–66. — T16-B2.

Tinó-laposi-halastó 2024: *Tinó-laposi-halastó ~ Halastó* | *Emitt a Futrinka meg a Halastó között, ot, még na, abba még termelnek halat.* 2000: *Tinó-laposi halastó*, 1993: *Tinó-laposi halastó*, 1981: *Tinó-laposi-halastó.* — A Tinó-laposon létesített halastó. **Halastó** néven is említik. — ÉGy., LOVAS 1993: 42, 49, MoFnT. 2/9, MÓNUS 2000: 264. — T16-C2.

Tiszakeszi-csatorna lásd Folyás-ér 1.

Tiszakeszi-főcsatorna lásd Folyás-ér 1.

Tiszti lakás lásd Kastély

Töviskes 2024: *Töviskés*, 1981: *Töviskes*, 1970: *Töviskés*, 1968: *Töviskés.* — A déli határszálon lévő legelő, amely Újszentmargita területéről nyúlik át Folyásra. A név a *töviskes* 'cserjével, bozóttal benőtt hely' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Lásd Töviskes (Újszentmargita). — ÉGy., FKNT., MoFnT. 2/9, PJFN. 20, TERGE 1968: 42. — T16-A4B4.

Új-Kígyós lásd Bitang-telep

Újvárosi országút lásd Margitási út

Úr-kert 2024: *Úr-kert* | *A Sejpés mellet közvetlenül, ot vót ęty kis ház, hát abba is laktak, ugyē, és ot vót, hát ijen gyümölcsös vót, szilva, barack, há szinte minden forma, és aszt neveszték Úr-kertnek, még az vót tán a káptalani időbe is,*

mer ugye eléggé idős fák vótak mán ott. — Egykori gyümölcsös kert Basa délnyugati részén, a Selypes mellett. — ÉGy. — T15-H2.

Úsztató-part 2024: *Úsztató-part* | *Az is ott van Basához közel. Ottan régéskettek annak idején. | Ahogy jövünk arról Basa felől, osz van a híd, oszt ez meg a híd előtt van jobbról, van ot vaty három hektár föld.* — A külterület nyugati részén, a Farkas-ér és a Deliházi út találkozása mellett található magasabb fekvésű szántóföld. Nevét talán onnan kaphatta, hogy egykor állatok úsztatására szolgáló vízpart lehetett. — ÉGy. — T15-H3.

Váci Mihály utca 2024: *Váci Mihály utca*, 2017: *Váci Mihály u[tca]*. — A belterület középső részén nyugat–kelet irányban húzódó utca. Hivatalos név. — ÉGy., Kiss et al. 2017: 14. — T27-F2.

Vajas 2024: *Vajas ~ Vajas-part* | *Még van egy másik is, aszt még Vajas-partnak monták, ott is laktak, gondolom, ott is ojanok laktak, arról neveszték el aszt a fölterületet.* 1981: *Varjas-dűlő*, 1970: *Vajas*, 1968: *Vajas*, *Vajasba*, 1967: *Vajasház* | *Basához tartozik.* 1965: *Vajashát* | *A Vajashát jó, kövér legelőjéről, vagy pedig arról kapta nevét, hogy a káptalan juhtenyésztő telepe volt, s rengeteg tejterméket állítottak elő.* 1941: *Vajas-tny. [tanya]*, 1940: *Vajas*, 1916: *Vajas*, *Vajas tanya*, 1909: *Vajas*, *Vajas tanya*, 1907: *Vajas tanya*, 1902: *Vajas tanya*, [1900]: *Vajas tanya*, 1870: *Vajas*, *Vajas tanya*, 1821: A *Vajas háton* a mi szántóföldek vannak, meglehetősen állapotban találtattak. — A nyugati határszélen, a Kígyós és a Patkós között található földterület, melyen egykor tanya is állt, emiatt a **Vajas-tanya**, **Vajas-ház** elnevezés. A névadás pontos indítéka nem ismert: valószínűleg tulajdonosa után nevezhették így, de az sem kizárható, hogy a tanyán történő tejfeldolgozásra utal a név. A **Vajas-part**, **Vajas-hát** névformák a terület magasabb fekvését jelzik. A **Varjas-dűlő** adat bizonyára elírás lehet. — BENCsik 1974a: 251, ÉGy., Hnt., Kat., MaKF., MoFnT. 2/9, PETE 1965: 8, PJFN. 19, TARJÁNYI 1967: 16, TERGE 1968: 42, T9.SzmK.38/1–66, T10.FM.162, T10.FM.169. — T15-H3.

Vajas-hát lásd **Vajas**

Vajas-ház lásd **Vajas**

Vajas-part lásd **Vajas**

Vajas-tanya lásd **Vajas**

Vajda János utca 2024: *Vajda utca ~ Vajda János utca*, 2017: *Vajda János u[tca]*. — A belterület déli részén nyugat–kelet irányban húzódó utca. Hivatalos neve *Vajda János utca*, de említik **Vajda utca**-ként is. — ÉGy., Kiss et al. 2017: 14. — T27-G2.

Vajda utca lásd **Vajda János utca**

Vályoggödör 1. 2024: *Vályoggödör* | *Onnan építkezett a Basaji-rész.* — A település északnyugati részén, Basától keletre lévő egykori vályogvető gödör. — ÉGy. — T16-A2.

Vályoggödör 2. lásd **Templom-tó**

Varjas-dűlő lásd **Vajas**

Vasútállomás 2024: *Vasútállomás* | *A vasút pedig úgy gyöt, hogy jöt Bődönháttól a káptalani birtokra, itt az Örvény-szögbe elágazot Fővenyes felé, a másik része meg gyöt be ide Fojásra, a kisvasút. Cukorrépát termeltek, a Vasútállomásra ezzel horták befele.* — Egykori vasútállomás a belterülettől keletre. Már a 20. század elején is létezett (1900: *V[asút] Á[llomás]* Folyás). — ÉGy., T9.K.66. — T27-G2.

Vörös Hadsereg utca lásd **Petőfi utca**

Zalka Máté utca lásd **Rákóczi utca**

Zomodi-föld lásd **Zomogyi**

Zomodi-halom 1864: *Zomodi halom*, 1824: *Zomodi halom*, [1810]: *Zomodi halom*, 1783: *Zomogy*, [18. sz.]: *Omodi Halom*. — A belterület középső részén lévő egykori halom. A név előtagjaként álló *Zomodi* családnév lehet. A név már a 18. század végén szerepel **Zomogy(i?)** formában. Az **Omodi-halom** alakváltozat úgy jöhetett létre, hogy a név előtt álló névelő részének tekintették a névkezdő *z* hangot. Vö.

Zomogyi

Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

Zomogyi. — EKFT., PESTY 1864/38: 268b, T10. FM.38, T10.FM.44, ÚCsnT. — T16-C2.

Zomodi-tábla lásd **Zomogyi**

Zomogy lásd **Zomodi-halom**

Zomogyi 2024: *Zomogyi ~ Kántor-föld ~ Tanítók fölgye | Aszt most, vagyis már régóta, én is úty hallottam, hogy úgy nevezik, hogy a Zomogyi. | Meg itt a Fojás mellet van ety föld, ami az enyim is vót, és az meg legénkoromba Tanítók fölgye vót, ki vót osztva. | Itt a Pusztá-csárda után mingyár kezdődik.* 1991: *Kántor-Zomodi föld*, 1970: *Zomogyi-tábla*, 1968: *Kántorföld, Zomogyi tábla | Hégyre mëgyen ki a terület, de a neve nem tudom, mirű lett.* 1945: *Zomodi tábla.* — A belterületől északnyugatra eső, a Bolyai János utca, az Attila utca és a 3315. számú főút között lévő szántóföld. Az egykor itt álló Zomodi-halomról nevezték el. **Zomodi-tábla**, **Zomodi-föld** néven is említik. Ma csak Zomogyi alakban használják, de **Zomogyi-tábla** néven is szerepel. A gy-s forma hangtani változás eredménye, már a 18. század végéről adatolható a Zomodi-halom nevének előfordulásaként. A **Kántor-föld**, **Tanítók földje** elnevezések arra utalnak, hogy egykor illetményföld volt ez a terület. Egy forrásban összevont formában, **Kántor-Zomodi-föld** néven is olvasható. — ÉGy., MÓNUS 2000: 285, 289, PJFN. 19, TERGE 1968: 44–45. — T16-C2.

Zomogyi-tábla lásd **Zomogyi**

Források

BENCSIK 1974 = BENCSIK JÁNOS szerk., *Polgár története*. Polgár Nagyközségi Közös Tanács, Polgár, 1974.

BENCSIK 1974a = BENCSIK JÁNOS, A paraszti közösség gazdasági tevékenysége. In: BENCSIK JÁNOS szerk., *Polgár története*. Polgár Nagyközségi Közös Tanács, Polgár, 1974. 227–323.

BÉRES 2014 = BÉRES JÚLIA, Adalékok a Hortobágy etimológiájához. *Helynévtörténeti Tanulmányok 10* (2014), 33–52.

Cs. = CSÁNKI DEZSŐ, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában 1–3.*, 5. Budapest, 1890–1913.

DHA. = GYÖRFFY GYÖRGY, *Diplomata Hungariae Antiquissima 1. 1000–1131*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1992.

ÉGy. (Folyás) 2024 = PORCZIÓ VERONIKA élőnyelvi gyűjtése.

EKFT. = *Első katonai felmérés. 1763–1787*. URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/firstsurvey-hungary>

GÖNCZY = GÖNCZY PÁL–KOGUTOWICZ MANÓ, *Magyarország megyéinek kézi atlasza. 68 vm.* 1886. URL: <https://maps.hungaricana.hu/hu/HTITerkeptar/510/>

FKnT. = URL: https://mnh.unideb.hu/geoname_registry. Korábbi kiadása: BÁBA BARBARA–NEMES MAGDOLNA, *Magyar földrajzi köznevek tára*. A Magyar Névtár Kiadványai 32. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2014.

FNESz. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2*. Negyedik, bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.

GÖRÖMBEI 1965 = GÖRÖMBEI ANDOR, *Polgár földrajzi nevei*. Kézirat. Szemináriumi dolgozat. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének könyvtára. K 412. Debrecen, 1965.

HKFT. = *Harmadik katonai felmérés (1:25000). 1869–1887*. URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/thirdsurvey25000>

HKFT75. = *Harmadik katonai felmérés (1:75000). 1869–1887*. URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/thirdsurvey75000>

Hnt. = Magyarország helységnévtára a megfelelő évből. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.

Kat. = *Kataszteri térképek. 19. század*. URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral>

KISS et al. 2017 = KISS ATTILA–KISS DÁVID–KISSNÉ BARTA PIROSKA–PÁLÓCZI ATTILA szerk., *Folyás. Településképi arculati kézikönyv*. 2017. URL: <https://folyas.hu/telepuleskepi-arcuati-kezikonyv-2017/>

KOMÁROMY 1898 = KOMÁROMY ANDRÁS, *A szabad hajdúk történetére vonatkozó levéltári kutatások*. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1898.

KOVÁCS 2018a = KOVÁCS ÉVA, *A Százdi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás*. A Magyar

Névarchívum Kiadványai 48. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2018.

LIPSKY, Map. = LIPSKY JÁNOS, *Mappa Generalis Regni Hungariae partiumque adnexarum Croatiae, Slavoniae et Confiniorum Militarium Magni item Principatus Transylvaniae*. 1808.

LIPSKYMT. = LIPSKY JÁNOS, *[Munkatérkép a Mappa generalis Regni Hungariae című térkép szerkesztéséhez]*. 1799–1803. URL: <https://maps.hungaricana.hu/hu/OSZKTerkeptar/2252/>

LIPSKY, Rep. = LIPSKY JÁNOS, *Repertorium locorum objectorumque in XII tabulis mappae regnorum Hungariae, Slavoniae, Croatiae et Confiniorum Militarium, Magni item Principatus Transylvaniae occurrentium*. 1808. In: LIPSKY JÁNOS, *A Magyar Királyság és társ országai térképe és névtára. 1804–1810*. DVD. Arcanum Adatbázis Kft., Budapest, 2005.

LOVAS 1993 = LOVAS MÁRTON, *Polgár természeti viszonyai, növény- és állatvilága. A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1991* (1993), 39–65.

L0.26.23.1 = Kivonat Folyás Község Önkormányzat Képviselő-testületének 2012. december 17-én megtartott ülésének jegyzőkönyvéből. Folyás Község Önkormányzat Képviselő-testületének 69/2012.(XII.17) számú határozata.

MAGYAR 2019 = MAGYAR SÁNDOR, *Úton... Folyás felé*. Folyás Község Önkormányzata, Folyás, 2019.

MaKF. = *Magyarország katonai felmérése. 1941*. URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941>

MÁKT. = *Magyar Állam közigazgatási térképe. 1914*. URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1914/>

MáT1910 = *Magyarország általános térképe (foktérkép) 1910 körül (1:200000)*. URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/magyarorszag_1910-fok/

MHA. = *Magyarország hidrológiai atlasza. 1. sorozat. Folyóink vízgyűjtője 6. A Körösök*. Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet, Budapest, 1956.

MKFT. = *Második katonai felmérés. 1819–1869*. URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/secondsurvey-hungary>

MÓDY 2006 = MÓDY GYÖRGY, *Polgár és Szentmargita 1484–1612 között*. In: *Historia et ars*.

Módy György válogatott tanulmányai. A Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Közleményei 59. Debrecen, 2006. 345–362.

MoFnT. 1 = FÖLDI ERVIN szerk., *Magyarország földrajzinév-tára 1. Fontosabb domborzati, táj- és víznevek*. Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1984.

MoFnT. 2/9 = FÖLDI ERVIN szerk., *Magyarország földrajzinév-tára 2. Hajdú-Bihar megye*. Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1981.

MÓNUS 2000 = MÓNUS IMRE, *Folyás története. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve 27* (2000), 263–293.

MTSz. = SZINNYEI JÓZSEF, *Magyar tájszótár 1–2*. Budapest, 1893–1901. Reprint: Budapest, 2003.

MVV. 19 = BOROVSKY SAMU szerk., *Szabolcs vármegye*. Magyarország vármegyéi és városai. Budapest, 1900.

NÉMETH 1997 = NÉMETH PÉTER, *A középkori Szabolcs megye települései*. Ethnica Kiadás, Nyíregyháza, 1997.

NÉMETH 2023 = NÉMETH PÉTER, *A XI–XIV. századi Szabolcs megye települései. Adattár*. Nyíregyháza, 2023.

M. NEPPER 1974 = M. NEPPER IBOLYA, *A polgári határ régészeti lelőhelyeinek katasztere*. In: BENCSIK JÁNOS szerk., *Polgár története*. Polgár Nagyközségi Közös Tanács, Polgár, 1974. 414–416.

M. NEPPER et al. 1981 = M. NEPPER IBOLYA–SÖREGI JÁNOS–ZOLTAI LAJOS, *Hajdúsági halmok*. Hajdúsági Közlemények 8. Hajdúböszörmény, 1981.

NYAKAS 1974 = NYAKAS MIKLÓS, *A hajdúváros pusztulásától a jobbágyfelszabadításig 1717–1848*. In: BENCSIK JÁNOS szerk., *Polgár története*. Polgár Nagyközségi Közös Tanács, Polgár, 1974. 134–226.

Nyírvidék 53/200 = *Nyírvidék 53/200* (napilap: 1932. 09. 04.), 5.

PESTY 1864/38 = *Pesty Frigyes helynévtára. 38. Szabolcs vármegye*. OSZK Kézirattár. Jelzete: Fol. Hung. 1114/38. (Szövegkiadás: MIZSER LAJOS, *Szabolcs megye Pesty Frigyes 1864. évi helynévtárában. A Jósza András Múzeum Évkönyve 42* (2000), 227–372.)

PETE 1965 = PETE GIZELLA, *Újszentmargita földrajzi nevei*. Kézirat. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének könyvtára. K 475. Debrecen, 1965.

PJFN. = PAPP LÁSZLÓ–VÉGH JÓZSEF szerk., *Hajdú-Bihar megye földrajzi nevei I. Polgári járás*. Polgári Nagyközségi Közös Tanács, Debrecen, 1970.

RMCsSz. = KÁZMÉR MIKLÓS, *Régi magyar családnevek szótára. XIV–XVII. század*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1993.

SUGÁR 1974 = SUGÁR ISTVÁN, Adatok Polgár, Szentmargita, Csősz, Kékes és Szentmiklós történetéhez. 1261–1717. In: BENCsik JÁNOS szerk., *Polgár története*. Polgár Nagyközségi Közös Tanács, Polgár, 1974. 417–502.

TARJÁNYI 1967 = TARJÁNYI JUDIT, *Polgár földrajzi nevei*. Kézirat. Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattára. 15651. Budapest, 1967.

TERGE 1968 = TERGE LAJOS, *Földrajzinév-adás Polgáron és közvetlen környékén*. Kézirat. Szakdolgozat. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének könyvtára. K 563. Debrecen, 1968.

TESz. = BENKŐ LORÁND főszerk., *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára 1–3. Mutató 4*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967–1976.

T1.S.11.830/1 = Mappa universalis totius cammeralis dominium Tokajensis genuinum situm terrenorum cammeralium nec non locorum inter et circumjacentium exhipens... 1768. – MNL Országos Levéltára S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139 Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 11) Kamarai térképek. 18. sz.–1927. 830/1.

T1.S.11.830/17 = Mappa teritorii T. Tarjany... 1767. – MNL Országos Levéltára S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139 Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 11) Kamarai térképek. 1847–1882. 830/17.

T1.S.70.72/1–8 = Plan der Wasser Ausgüsse des Theis Flusses in die Heiduken Städt bis zum errichten Damme zwischen Beöszermény und Ujváros, und von dannen in den grossen Morrast in denen Püspök Ladányer Gräntzen, Sár rétye genannt. [18. sz.]. – MNL Országos

Levéltára S 70. Vegyes kéziratos térképek. 16. sz.–20. sz. 72/1–8.

T1.S.78.1806/1–23 = Markt Polgár in Ungarn Szabolcsér Comitat. 1853. – MNL Országos Levéltár S 78–79. Kataszteri gyűjtemény. 1786–1948. – S 78) Térképek. 1786–1948. 1806/1–23. T1.S.78.1806/28–32 = A Polgári telek birtokok utáni legelő felosztási térképe. 1877. – MNL Országos Levéltár S 78–79. Kataszteri gyűjtemény. 1786–1948. – S 78) Térképek. 1786–1948. 1806/28–32.

T1.S.79.929/8 = Polgár nagyközségnek felvételi előrajza. 1870. – MNL Országos Levéltár S 78–79. Kataszteri gyűjtemény. 1786–1948. – S 79) Iratok. 19. sz.–20. sz. 929/8.

T9.K.66 = Cím nélkül [Tiszapolgár és környékének katonai térképe]. 1900. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.3. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár katonai térképeinek gyűjteménye. 1890–1940. K.66.

T9.Ny.76 = Tiszacsege. 1900. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltára XV.4.-Ny.76.

T9.SzmK.38/1–66 = Cím nélkül [Polgár]. 1916. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.2. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kataszteri térképeinek gyűjteménye. 1883–1971. – e) Szabolcs vármegye. 1850–1960. SzmK.38/1–66.

T9.SzmK.42/1–15 = Polgár szabolcs vm-i község területén az O. F. B. 27743/1928 sz. ítéletével, az egri főkáptalan birtokából megváltott területek kiosztási térképe. [1930]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.2. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kataszteri térképeinek gyűjteménye. 1883–1971. – e) Szabolcs vármegye. 1850–1960. SzmK.42/1–15.

T9.SzmT.50 = A polgári Folyás és Szt. Margita pusztá bérletterve. [1850 k.] – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltára XV.1.e.-SzmT.50.

T10.FM.4 = A bogácsí erdőgondnoksághoz tartozó erdők átnézeti térképe. 1938. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 4.

T10.FM.38 = Praedium Kengyel, Folyás, Pelyhes. 1810. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 38.

T10.FM.43 = Hanc Mappam repraesentatem plagam partis praedii Margita cinctam Flumine Selypes, Bogárfok, Ludas et Pap-Tava. 1781. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 43.

T10.FM.44 = Planum exhibens ratam ... in praedio Sz.[ent] Margita, tabulas Bialhalmenses, et praedium Kengyel-fiók, pratum Pelyhes... 1824/1826. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 44.

T10.FM.46 = Tisza-Polgár és P.(usza) Szt. Margita-i uradalmak térképe az 1890. évi kataszteri térkép után kibővíve. 1897. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 46.

T10.FM.50 = Örvényszögi gazdaság térrajza. [1880]. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 50.

T10.FM.51 = A sz(ent)margitai nagy-tanyához tartozó birtok térképe. 1880. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 51

T10.FM.85 = Cím nélkül [Vázrajz a polgári 9232., 9233. és 9255. h.r.sz. ingatlanok felosztásáról, kataszteri térkép alapján]. [1925k.] – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 85.

T10.FM.93 = A Méltóságos és Főtisztelendő Egri Főkáptalan összes birtokainak földrajzi térképe. 1883. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 93.

T10.FM.103 = Szent-Margita pusztához tartozó tukaszilági, margitaerdői és nagytyanai

gazdaságok helyzeti rajza. 1904. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 103.

T10.FM.162 = Az egri főkáptalani uradalom Szentmargitpusztai kerületének térképe. 1900. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 162.

T10.FM.169 = Helyszínrajz a tervezett árok-ról. 1940. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 169.

T10.FM.171 = Cím nélkül [Polgár határának térképe, Bödönhyáti tanya]. 1890. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 171.

T10.FM.172 = A polgári Folyás és a Sz(ent) Margita pusztája bérletterve. 1871. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. 172.

T16.T.108 = Szabolcs vármegye térképe. 1899. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T.108.

T16.T.419 = Szabolcs vármegye és a Hajdú városok kerülete. 1802. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T.419.

T21.TK.1899 = Debreczeni katasteri kerület átnézeti térképe. 1880. – Országos Széchenyi Könyvtár TK. Önálló kéziratok térképek. 1899.

ÚCsnT. = HAJDÚ MIHÁLY, *Újmagyarkori családneveink tára. XVIII–XXI. század.* Budapest, 2012.

ÚMTsz. = B. LŐRINCZY ÉVA főszerk., *Új magyar tájszótár 1–5.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979–2010.

E

F

G

H

Tiszatarján

Tiszakeszi

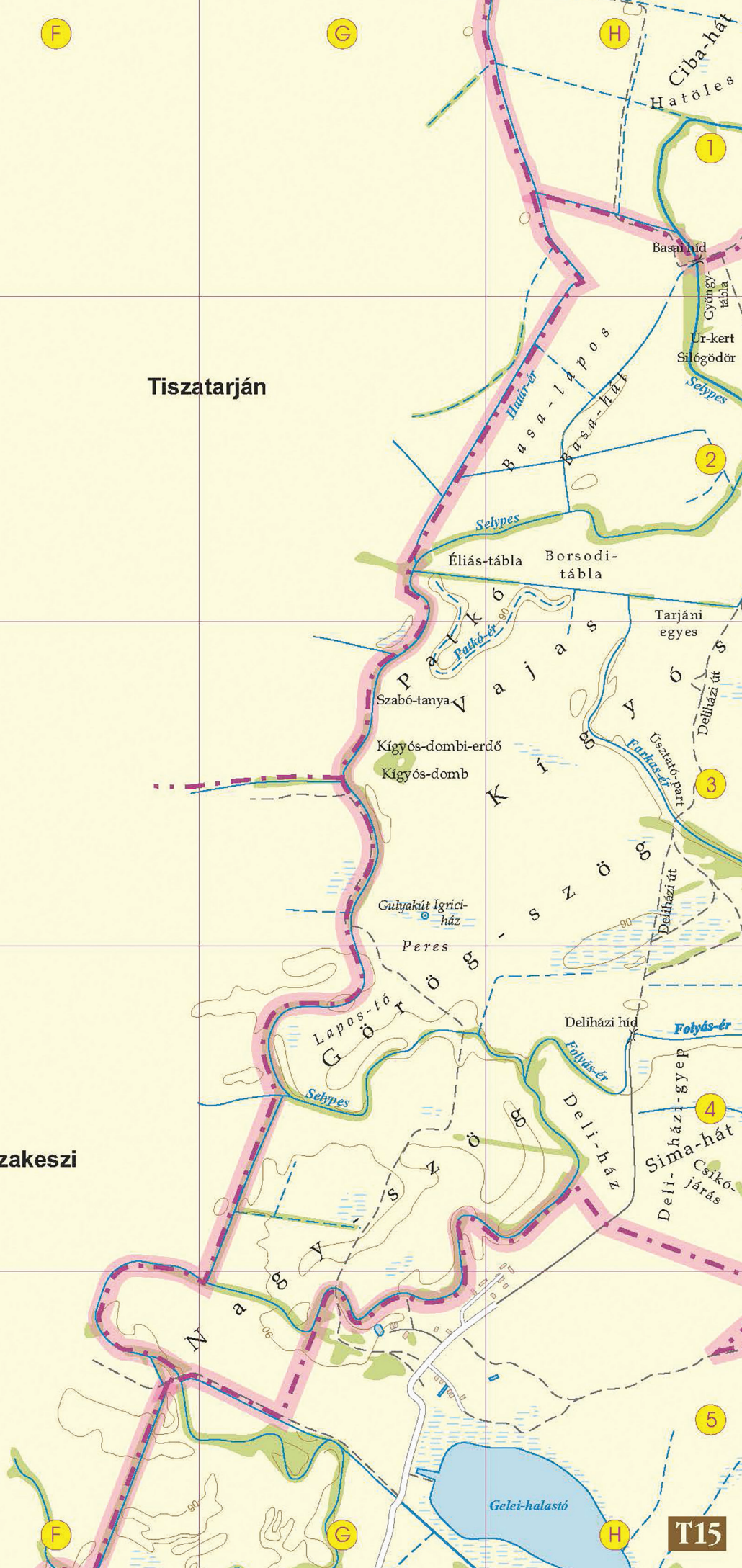
E

F

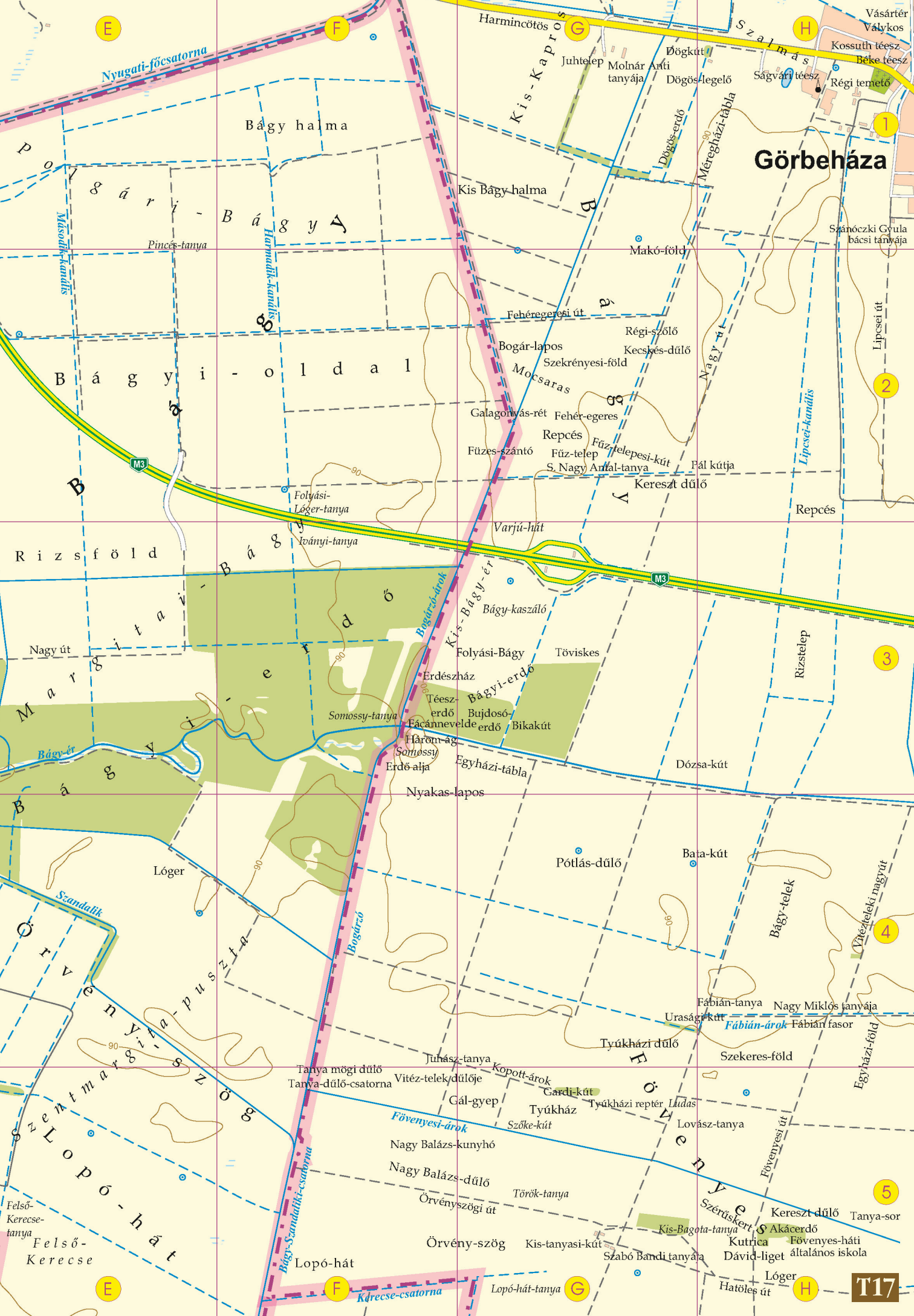
G

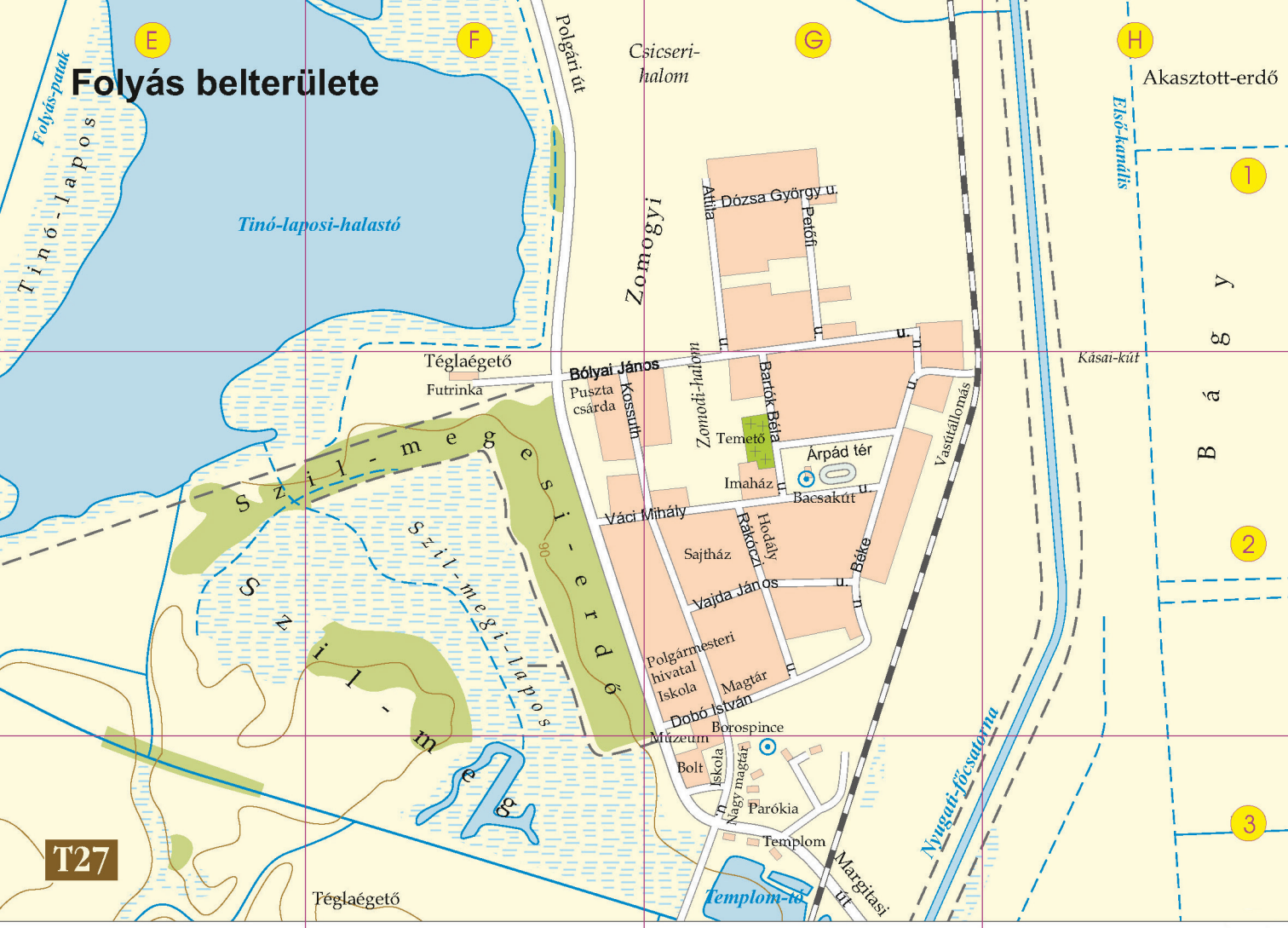
H

T15

Magyar Nemzeti Helynévtár Füzetek 1.

A kiadvány a
MAGYAR NEMZETI HELYNÉVTÁR 1.
A HAJDÚNÁNÁSI JÁRÁS HELYNEVEI
című kötet Folyásra vonatkozó anyagait tartalmazza.

Készült a Magyar Tudományos Akadémia Nemzeti Kutatási Programok
Magyar Nemzeti Helynévtár Programja keretében,
a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén.

Helynévatlasz: Schwarcz Gyula
Légifotók: Civertan Grafikai Stúdió
Fotók: Hortobágyi Leader Egyesület, Kis Tamás, Porczio Veronika

© Porczio Veronika, Szálkai Tamás, 2024
© Debreceni Egyetemi Kiadó – Debrecen University Press, beleértve
az egyetemi hálózaton belüli elektronikus terjesztés jogát is, 2024

ISBN 978-963-615-205-5

Kiadja a Debreceni Egyetemi Kiadó, az 1795-ben alapított Magyar
Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

dupress.unideb.hu

Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi
Technikai szerkesztő: Porczio Veronika
Borítóterv, tipográfia: Gacsályi Gábor
Készült a Kapitális Kft. nyomdájában.

